

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

POLITIKAI JELLEGŰ,

Előfizetési feltételek:

Budapest, VII., Lövölde-tér 2/a.

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Egész évre házhoz küldve 18 K

Telefonszám: 95—28.

Szerkeszti: SZABOLCSI MIKSA.

Fél évre — — — — 9 „

Negyed évre — — — — 4 „ 50f

M E G J E L E N I K M I N D E N V A S Á R N A P.

A történelmi jogfolytonosság.

§§ A folyóévben megtartott képviselőválasztások idejében azok közé a kérdések közé, melyeknek megoldása dolgában a pártoknak állást kell foglalniok, az *Egyenlőség* belevetette az 1848. XX. t.-c.-nek a zsidó felekezetre való vonatkozásában szükséges érvényesítését. Pártkülönbség nélkül a képviselőjelöltek egész sora ismerte el a követelés jogos és igazságos voltát. Programjának vallotta s a kormány feje, valamint tagjai közül is többen a leghatározottabb formában tettek biztató ígéretet, természetesnek jelentvén ki, hogy az 1848: XX. t.-c. rendelkezései a zsidó vallásra is alkalmazandók.

Az ígéretek beváltása megkezdődött. Jelenésekről számolhatunk be, melyekből erre lehet következtetni. Nem szólunk a felekezet állami dotációjának arról a szerény, inkább csak elvi jelentőségű emeléséről, mely az 1911. évi állami költségvetési javaslat tételei között huzódik meg. Inkább afelé akarjuk terelni a figyelmet, hogy a képviselőház pénzügyi bizottságában akadt két képviselő, aki ígéretéhez hiven megsürgette azokat a teendőket, amelyek a kormányra a zsidó vallásuak irányában az 1848: XX. t.-c.-nek beígért végrehajtásából várnak. Az egyik *Bakonyi Samu* dr., aki a választási mozgalmak idején Debrecenben igen fölemelő módon méltatta a zsidó vallás közjogi állásának kiépítésére vonatkozó követelményeket, a másik *Solymossy Ödön* báró, aki a meggyőződés erejével és igazságával Sopronban szállott sikra igazaink mellett. Az első ma a függetlenségi és 48-as Justh-párt egyik alelnöke, a második a nemzeti munka-pártnak az egész Házban kedvelt tagja. Mindakettőnek nyomós a szava. Pozícióik, összeköttetések teszik azzá.

Az 1848: XX. t.-c. dolgában a zsidó vallásra nézve a paritást, továbbá az autonómiát s a felekezeti ügyek rendbentartására a szerve-

zetet sürgették meg. Bebizonyították, hogy nincs két zsidó felekezet, sem vallás. Törvényeink csak egyet ismernek. A receptió pedig megadta az 1848: XX. t.-c. rendelkezéseinek igénybevételéhez való jogot. Másfél évtizedes halogatás után tehát itt az ideje annak, hogy az autonómiát is megkapjuk.

Bakonyi Samu a kongresszus egybehívását jelölte meg annak a bázisnak, melyen a receptióból folyó jogok kiépítése megindulhat. Ez visszatérés a történelmi folytonossághoz, mely tulajdonképpen sohasem szakadt meg. A kongresszusi párt föntartotta kereteit s ami tartalmat, cselekvési szabadságában megbénítva, önthetett bele, azt el nem vonta tőle. A béke kedvéért, igaz, áldozatokra is kész volt. A közös autonómia megszerzése céljából lemondott volna a régi keretokről, az 1869-ik évben megállapított bázisról, a *szervezet egységéről*, de a községkerületi elnökök 1908. évi gyűlésének ez a kezdeményezése az orthodox párt vezetői részéről rideg visszautasítással találkozott, úgy, hogy tehát maga a testvér-párt szorította vissza a történelmi alapon álló pártot eredeti álláspontjára.

Ez az eredeti álláspont az, hogy a király által egybehítt egyetemes gyűlésnek főadata a szervezet megteremtése s ez alapon az autonómiának gyakorlása oly hatáskörben, mint azt más felekezeteknél látjuk. Az első egyetemes gyűlés létrehozta a kongresszusi szabályzatot, mely a hitközségi alakulatoknak s a kongresszusi párt országos szervezetének ma is az alapja. A történelmi folytonosság tehát megvan, él, működik — bár csonka, mert vallásunk honi hiveinek egész egyetemét nem foglalja magában. Ez alap továbbfejlesztése: nemes cél, hitünk becsületének és megbecsülésének az ügye. Kiépítése és betetőzése a vallás megbolygatott egységéhez, önkormányzatához, jogainak, anyagi és erkölcsi erejének növeléséhez vezet.

Ebben segíteni a magyar zsidóságot volna

Lapunk mai száma 20 oldal.

A Magyar Kir. Államvasutak állomásain lapunk 40 fillérért kapható.

(A magyar kiviteli és csomagszállítási részvénytársaság hirdalaposztálya útján.)

a kormány föladata. Nemzeti föladat egyszersmind, mely magának a felekezetnek nyújtana módot arra, hogy konszolidálódhassék, hogy a maga egészében jobban illeszkedhessék a nemzeti munka dologtevői közé, hogy destruktív elemeit, ott ahol kell, megfékezze, megbénítsa és a nemzet kulturális szempontjainak tiszteletben tartására, a vallásos meggyőződés érintése nélkül, kényszerítse. Ily segítség nyújtására az előző kultuszminiszter, *Apponyi* Albert gróf is késznek nyilatkozott. Tanujelét adta ennek abban a leiratában, amelyet 1909-ben intézett a VI. községkerület elnökéhez és az Izr. orsz. irodához, fölhíván őket arra, hogy jelöljék meg a módot, melynek igénybevételével meg vélik teremthetni az egységes szervezetet és az autonómiát.

A módot megjelölték, de igénybevétele mind a mai napig kezdeményezés tárgya sem volt. Ellenben mind a mai napig érvényben van — bár minden más alkotását sietve törölték el — a koalíciós kormányt megelőző, törvényesnek el nem ismert kormány idejében keletkezett és Lukács György, volt kultuszminiszter által jóváhagyott az a statutum, mely, egy egész csomó törvénnyel ellentétben külön orthodox zsidó „felekezetet” vagy „vallást” állapít meg. Ez a statutum csorba a magyar törvényhozás szuverénitására. Hatályának megszüntetése elsőrendű föladat. Államjogi szempontból csak úgy mint felekezetiből.

Mihelyt ez megtörténik, visszatérhetünk Eötvös József báró szelleméhez, eszközeihez. A szentesített törvényekben egynek ismert izraelita vallás hiveit össze lehet és össze kell hívni az egyetemes gyűlésre, hogy ott önmaguk, az ország színe előtt, bizonyos nyomások alól fölszabadulva, keressenek és találjanak utat egymás megértésére, közös vallási érdekeik fölismerésére, megállapítására s az ezek védelmére szükséges szervek megteremtésére. A rég várt, a rég keresett egységes autonomia, aminek itt is, ott is nagy hiánya érezhető, így megszülethetik. Áldásai érvényesülhetnének, különösen ott, ahol a Lukács-féle autonomia a hitközségek életerőit emésztí, mert szárnyai alatt belháborúságok burjánognak s oly irányzatok tudtak lábra kapni, melyek miatt az egész magyar zsidóság arcát futja be a szégyen pirossága. A kongresszusi párton s a statusquo alapon maradtak közt, e részben legalább, jobb a helyzet. A béke otthonos, a fejlődés rendes útját járja, a nemzeti munkába való beilleszkedés és az összeforradás vele folytonos. Ilyen tiszteletreméltó kivételek persze orthodox részen is vannak. És sokan vannak. A közös vonások, a közös érzelmek, a közös fölfogás tehát nem hiányzik. De mert nem hiányzik, ők épp úgy érzik, mint a kongresszusi

pártbeliek, hogy a felekezet reputációja érdekében tenni kell valamit. Az autonómiától ezek ily értelemben várnak áldást.

Az egyetemes gyűlés egybehívását, ami az autonomia megteremtésének előfeltétele, a sok orthodox kivétel sem ellenezheti. Nem is ellenzi. Pozitív bizonyítékaink vannak erről. A nagyobb intelligenciájú orthodox hitközségek rég nem nézik jó szemmel azokat a pörpatvarkodásokat, áldatlan harcokat és defektusokat, melyek a zsidóság nevét szégyenítik meg. A haladó zsidóság pedig, ezt teljes szívvvel és lélekkel valljuk, amint egyszer már megtette: a vele testvéri kezet fogó orthodoxiának szívesen nyújt fehér lapot. Kész a legnagyobb koncessziókra. Elfogad minden koncilians föltételt, amit eléje szabnak. E részben semmiféle kifogás nem maradna helytállónak, mert ha az első egyetemes gyűlésen történtek hibák, az ezek következményeiről szerzett tapasztalatok most okulásul szolgálnak.

Az ily alapon való tanácskozás, a béke keresésének ez a közösen koncilians módja, bizonyára megteremné a maga kívánatos gyümölcsseit. A nagy nyilvánosság előtt folyó tárgyalások — melyeket nem a megbizottak egy kis csoportja folytatna a titokzatosság jegyében — nagyobb felelősséggel járnának s a szándékok megismerése, a koncessziók mérlegelése után nem egykönnyen végződhetnének a visszautasítás rideg akkordjával.

De ha mégis az történnék, hogy a mai orthodox vezetés fönttartaná intranszignens álláspontját, s nem csak a béketeremtés és jogszerzés közös munkájának nem akarna részese lenni, hanem tradíció, tapasztalat, jelen és múlt ellenére „külön felekezet” kívánna maradni, akkor ám alakuljon lege artis, külön felekezetté. De nem úgy, hogy külön felekezetnek, aut. orthodoxnak deklarálván magát: a történeti folytonosság alapján álló, törvényeinkben egyedül s egynek ismert izr. vallás jogait usurpálja a kormánynál, hanem úgy, amint azt a törvényesen elismerendő *új vallások* eljárását szabályozó 1895: XLIII. tc. 7—21. §-ai előírják. *Ha szakadást, skizmát akar, úgy alkosson új vallásfelekezetet ő, mutassa be és ismertesse el hitelveit a kormánynál és szerezzze meg gyakorlásukra a jogot.*

A haladó párt a történeti folytonosság alapján áll: az erről le nem szorítható. Akik erről letértek és elismerni nem hajlandók, régi jogállásukat feladják és újat szerezni kénytelenek. Ez a punctum saliens. A kormány a helyzetet csak ebből a szempontból ítélheti meg.

= **A zsidó autonomia.** Abból az értékes beszéd-ből, melyet *Bakonyi Samu* dr. a képviselőház pénzügyi bizottságában elmondott: a zsidó autonomia sürgetésére vonatkozó részt, melyet mai számunk első helyén méltatunk, sikerült, habár kivonatossan, megszerezni. Az igen nagy figyelemre méltó fejtegetés ez:

A kormány és abban a vallás- és közoktatásügyi miniszter az 1848:XX. t.-cikk végrehajtását is program-jául vallotta. Szólv kifejt, hogy annak a törvénynek közjogi lényege a bevett vallásfelekezetek közötti jogegyenlőség és viszonyosság. Ennek a megvalósítása nélkül tehát az 1848:XX. törvénycikk végrehajtásáról komolyan beszélni nem lehet. Az egyes felekezetek közötti jogegyenlőség és viszonyosság pedig megköveteli, hogy minden törvényesen bevett egyháznak meglegyen a maga önkormányzata, mert hiszen semmi kétség nem férhet ahhoz, hogy az autonómiával nem bíró *hitfelekezet közjogi állása nem lehet egyenlő az önkormányzati szervezettel felruházott többi felekezettel.*

E tekintetben legmostohább helyzete van a magyarországi vallásfelekezetek között az izraelita felekezetnek. Mert dacára annak, hogy a receptióról szóló törvény a a felekezet egyetemét a törvényesen bevett egyházak közé iktatta: az izraelita hitfelekezet közjogi egyenlősége írott malaszt maradt és az is marad mindaddig, míg szervezett önkormányzatát megvalósítani nem sikerül.

Szólv azt hiszi, hogy ennek a nehezen vajudó kérdésnek a rendezésére már rég érkezett az elhatározó lépések megtételének az ideje. Szólv ismeri a fennforgó nehézségeket, amelyek a felekezet kebelében fennálló pártok közötti ellentétekből keletkeztek, de azt hiszi, hogy több mint nyolcszáz ezer magyar polgárnak az egyházi ügyei azért nem maradhatnak a fejtelenségnek abban az állapotában, amelynek fenntartása sem állami, sem nemzeti szempontból nem kívánatos. Nem azt akarja ezzel mondani, hogy akármelyik párt is hazafiság és magyar nemzeti érzés tekintetében kifogás alá eshetnék. Az egyik párt konzervatívabb felfogást tanúsít a haladás következményei iránt, mint a másik, de ez semmi esetre sem nyújthat kellő jogalapot arra, hogy külön felekezet gyanánt kezeltesék. A zsidóság mindenütt a világon *egységes felekezet*, amelynek tagjait semmiféle dogmatikus köztiszttség nem választja el egymástól, s hazánkban is, bármilyen messze nyuljunk vissza törvényeinkben, sehol egynél több izraelita felekezet létesítésének nyomaira nem akadhatunk. Egyedül egy alkotmányellenes kormány esett abba a végzetes tévedésbe, hogy rendeletével megbontotta a hazai zsidóságnak összes törvényeink szerint is világos felekezeti egységét. Ennek a rendeletnek az érvényben tartása ez idő szerint a receptióból okszerűen következő önkormányzati egységes szervezet létesítésének a legnagyobb akadálya. Nem vallásos nézetek, erőszakolásáról van szó, mert ismétellen hangsúlyoznia kell, hogy hitbeli különbségek absolute nem léteznek, hanem *egyazon* felekezetnek az egységes antonómiájáról, amely nélkül magának a felekezetnek a többi törvényesen

bevett egyházzal való közjogi egyenlősége meg nem valósulhat, más szóval az izraelitákra nézve az 1848:XX. törvénycikk *közjogi* tartama nem érvényesülhet.

Az lehetetlen állapot, hogy egy törvényesen bevett vallásfelekezet legbensőbb ügyeiben, arra semmiképen sem hivatott közigazgatási hatóságok járjanak el. Ebből csak zűr-zavar, a felekezet megálázása és sokszor a rendezett egyházi élethez fűződő állami és nemzeti érdekek károsodása is keletkezhetik. Nem egyoldalú felekezeti szempontok vezetnek szót a kérdés felvetésére. Vegye végre az ügyet a vallásügyi miniszter ur kezébe. Évek óta ott van a miniszteriumban az *országos izraelita iroda memoranduma*, amely a követendő utat minden irányban megmutatja és ott van *báró Eötvös József* példája, akiről senki sem mondhatja, hogy bárkivel szemben is lelkiismereti kényszer akart volna alkalmazni. Ezen az uton a legegyszerűbben tisztába jöhet a kormány a magyar zsidóság *valódi* akarataival, amely a mai siralmas állapotok fenntartását semmiesetre sem kívánhatja. Kéri a minisztert, hogy tegye az ügyet komoly tanulmány tárgyává és ne késlekedjék annak a törvény szellemében való megoldásával.

Glosszák a hétről.

□ Hiába: a magyar pártviszonyok még most is egészségtelenek. A juhocskák csak nem akarják tudni, melyik nyájhoz tartozandók és hol itt, hol ott látni egy-egy kis birkát, amely gazdátlanul tévelyeg. A népszövetség múlt vasárnapi gyűlésén például nemcsak néppárti képviselők vettek részt. A jelenlevők névsorát három Kossuth-párti képviselő is ékesítette, névszerint: *Somssich Elemér* gróf, *Pajzs Gyula** és *Gedeon Aladár* urak és ott volt a tüzlánglavaparázs-radikálítású Justintáborból *Batthyány Pál* gróf is. Holott a népszövetség klerikális csoportosulás. És nehogy azt higgyük, hogy a főntnevezett urak talán félrevezették a népszövetség nevében foglalt *nép* szócska által és azt hitték, hogy itt valami népszabadító népgyűlésen vesznek részt. Ez nem valószínű. Akármennyire letaksáljuk a magyar képviselői kart, ezt még sem tételezhetjük fel róla. Az urak jól tudták, hogy mit cselekszenek. Elmentek oda, mert a szívük hívta őket. És mert a pártkereteket nem veszik komolyan. Miért vennék? Senkise veszi. Nincsenek is pártkeretek. Van feudális arisztokrácia (valamennyi pártban elszórva) és annak az uszálya (ugyanugy elszórva mindenütt). Aztán vannak latejnérek, jobb gondolkodásuk, de ezek is vannak mindenütt. És latejnérek és arisztokraták közt, mint a kalácsban a mazsola, van sok-sok klerikális. Ugy, hogy ebből a szempontból a magyar politika nagyon jó kalács. Nagyon sok mazsola van benne. És az emberek nem elég műveltek ahhoz, hogy tudnák: mennyire rosszul van ez, mennyire okvetlenül szükséges, hogy az emberek az igazi érzéseik

* Csak nem az a *Pajzs Gyula* ez, kit valamikor *Pick Gyulának* hívtak, és kit az áldott emlékü *Bischitz Dávidné* fogadott el leánya férjéül?
A szedő.

szerint alkossanak pártokat. Majd, majd. Addig nézzük türelemmel a Justh-pártiakat is, a Kossuth-pártiakat, meg esetleg a munkapártiakat is egy-egy klerikális csoportosulásnál.

*

A népszövetség különben, amelyről itt szó van, roppant nagy sikerekről számolt be. Tagjainak létszáma az idén is rettentően emelkedett. Kétszázhuszezerről kétszázhatvanezerre. Ez a negyvenezer plusz nyilván a választók közül került ki, mert a választáson a népszövetség megrendülve vehette észre, hogy kétszázhuszezer tagja közé elfelejtett választókat toborozni. Mert ha nem felejtette volna ezt el, akkor a választások nem olyan siralmasan végződtek volna a néppártra nézve. Szóval, most rekrutáltak negyvenezer darab választót is. Majd kiderül. De máris kiderült, hogy a 220,000 embernek 600,000 korona kölcsönt szerzett a népszövetség, amely ezzel is foglalkozik. Egy-egy emberre tehát nem egészen három korona jut. Olyan összeg, amelyért nem érdemes népszövetségbe állni és népgyűlésekre járni. Ezt a három koronát, ha hozzám fordul, én is kiutalom akármelyik urnak, s nem is szónoklok a hasába a népjólétról és egyéb ilyen komoly dolgokról, amiket csak épen azok nem vesznek komolyan, akiknek mindig a szájukban lóg. Ezenfelül roppant sok nyomtatványt osztott ki a népszövetség s ezzel állandó munkához juttatta a Stefaneumot és felvirágoztatta a papir-ipart. Ez is valami. Hogy a nyomtatványok hol végezték pályafutásukat, ne keressük azt, ó, feleim! A magyar ember már nem kulturátlan. Már nem lehet semmivel kitörülni a szemét.

*

A karintiai népbanknál a magas klérus egy kicsit megégette a kezét. Egy pár millió értékű bőröcske sült le a kezéről s ezt a pár milliót muszáj volt megfizetni, mert a pénz, az nem lelkiüdvösség, arról nem lehet a tulvilágra szóló váltót kiállítani. Püspökök izzadtak s a pénz összejött és a pápa egy iráskában adja tudtára papjainak, hogy ezentul közigazdasági vezető állásokba beülni nem szabad. Nem. Tessék tartózkodni az anyagi felelősségtől. Ellenben tettel és tanácscsal tovább is támogathatják a közigazdaságot a lekipásztörök. Vagyis, — hogy a magyar viszonyok hasznára alkalmazzuk a pápai rendeletet — a tisztelendő továbbra is odaálhat pálinkát mérni a szövetkezetbe és a szószékről kiprédikálhatja, hogy a zsidó lisztje zsizsikes, a szövetkezeté ellenben a legfinomabb nullás, amit elképzelni lehet. Igen, ezt szabad lesz ezentul is, csak a pénzt, azt nem kezeli úgy, hogy utólag meg kelljen fizetnie. Milyen okos ember a pápa! Direkt csalhatatlan.

*

A zsidók miatt nem élhet meg Magyarországon a magyar. Tehát kivándorol. Egy évben csaknem kétszáz-ezer. Spanyolországból a múlt hónapban 180.000 ember vándorolt ki. Persze. A zsidók miatt. A zsidók miatt, akik nincsenek.

Felekezeti uralom.

A Galilei kör megbízásából Szende Pál dr. f. hó 7-ikén este „A nagybirtok és Magyarország“ címen fölolvasást tartott a Pesti Lloyd-társaság disztermében. Szabadgondolkodók közt vélvén magát, bizonyos, hogy markánsan, nyíltan beszélt. Ezt is csak úgy föltételezzük róla, mert előadását nem hallottuk. De olvastunk fölöle két tudósítást. Az egyikben azt, hogy statisztikai adatokkal kimutatta, miszerint Magyarország a kötött birtok tekintetében Románia után az európai országok közt a legkedvezőtlenebb képet mutatja s a mezőgazdasági kultúra primitív jellege ebből következik. Továbbá, hogy a nagybirtok minden kulturális kérdésben hátráltat s azon van, hogy a közterheket a kereső osztályokra hárítsa át. Végül, hogy Magyarország csak akkor fejlődhetik, ha a nagybirtok politikai és gazdasági uralma megszűnik. Különben a közállapotok egy második Mohács felé haladnak. Nagyon sötét kép, melynek helyt, vagy helyt nem álló voltát csak az anyag teljes ismerete és a mellette vagy ellene szóló érvek és adatok fölvonultatásával lehetne kideríteni. A másik tudósítás, amelyben e fölolvasásról a Budapesti Hírlap számol be, olvasóinak még sötétebb képet ad. Forrását a „gyűlöletben“ keresi s azt állítja, hogy Szende Pál dr. előadása szerint „Magyarország csak akkor lesz boldog, akkor lesz igazi kulturálm, ha a nagybirtokost korlátozzák; a kötött birtokokat fölszabadítják, az egyházi javakat szekulárizálják, ha a hatalmat kiveszik az agráriusok kezéből s az iparosok, kereskedők, a történelmi hagyományokkal nem bírók s a rendezetlen vallási viszonyok között élők, azaz az izraeliták kezébe kerül“.

Mond ez a második tudósítás még egyebet is. De álljunk csak meg ennél a tételnél, amelyet az idézett lap is oly rémületesnek tart, hogy pénteki számában vezércikket szánt neki. Mielőtt azonban ennek a taglalásába bocsájtkoznánk, állapítsunk meg egy dolgot. Azt, hogy a fölolvasó kijelentette és a kijelentéséről a B. H. is tudomást vett, miképpen a neki tulajdonított állítást nem, sőt ahoz hasonlót sem használt.

Evvel elintézettnak lehetett volna az ügyet tekinteni még akkor is, ha a fórum elé citált fölolvasó véletlenül megbotlott volna s arra az állításra ragadtatta volna magát, amit bűnéül rónak föl, noha egyébként tény, hogy a nyilatkozat formája, határozott tagadása egyáltalán *nem elnézésre*, hanem csak az írója szerint való tényállás megállapítására számított. Hogy igazának mily erős tudatában, az kitűnik abból az erélyes második nyilatkozatból, melyben Szende Pál dr. hamisításnak, hazugságnak és rágalomnak minősíti az inkriminált paszust s a bizonyítás számára így a bírói utat kényszeríti föl.

Anélkül, hogy a ténykérdésben döntené akarnánk, vagy erre hivatottaknak éreznék magunkat, az esetet szóvá tenni kötelességünk. Kötelességünk azért, mert, ime, megszületett belőle a felekezeti kérdés, a „felekezeti uralom“. A Budapesti Hírlap tette azzá, amidőn a tagadott hitelességű állítást nem csak fönntartja, hanem legelőkelőbb

helyén „felekezeti uralom“ címén méltatja is. „A legszélsebb, legizzóbb „engesztelhetlen faji és felekezeti gyűlölködésért“, aminek a szóbanforgó vitatott tételt minősíti, nem egyedül állítólagos elmondóját, hanem mindjárt az egész Galilei-kört teszi felelőssé, amelyről el akarja hitetni hogy az — csupa zsidókból áll, noha épp oly jól kell tudnia, mint nekünk, hogy a szabadgondolkodásnak minden vallásos fölfogás, érzület, jogi és felekezeti kötelék útjában áll s a szabadgondolkodás épp ezt a fölfogást, érzületet és kötelékeket akarja szétszaggatni. Amit tehát a szabadgondolkodók társulata, mint ilyen tesz, azért sem a keresztény, sem a zsidóhitű tagok — ha ugyan valamely hithez tartozóknak tekintethetők — felelősekké nem tehetők. Még kevésbé állítható a Galilei körről, hogy kizárólag annak a fajnak vagy felekezetnek, vagy fajnak és felekezetnek állana a szolgálatában, amelyet a fölolvasó a rendezett vallási viszonyok közt élőkkel, mint Magyarország kulturájának fejlesztésére egyedül alkalmas tényezőket állítólag szembe állított.

Ily állítást, pozitív formában, a B. H. sem kockáztat. Sőt szerényen kijelenti, hogy mindig kerül minden könnyen átalánosítható állítást. De azért a tagadott inkriminált passus miatt mégis a kereskedők érdek-képviselői szervének, az OMKE-nek is szemére lobbantja, hogy miért nem gondoskodik jobban arról, hogy „törekvései — bár közvetve — oly színben ne tűnhessenek föl az ország előtt, mintha faji, vagy felekezeti érdekeket szolgálnának“. Szóval nem csak a Galilei kör, de, ime, az OMKE is felelős már a *Szende Pál* dr-nak egyáltalán nem az OMKE nevében vagy megbízásából vállalt szerepéért, illetőleg magánember minőségében tett állítólagos kijelentéseért.

A bűnös tehát — föltéve, hogy az a bizonyos nagy mondás elhangzott — nem annak állítólagos elkövetője, vagy nem egyedül ő, hanem a Galilei kör és az OMKE, melyek a B. H. szemében szőröstül-bőröstül zsidók. Sőt az olvasó a sorok közül bátran olvashatja ki, hogy amily joggal lehet a Galilei kört és az OMKE-t zsidóként és a fölolvasó megbízójaként szerepeltetni, ugyanugy a kijelentés bűnét minden zsidóra általánosítani is szabad, sőt szükséges . . .

Ez a az kétkulacsosság, amin Rákosi Jenő lapja nem most először kaptatott rajta. Faji és felekezeti hatalomról beszélt most, hogy az ujévi előfizetések küszöbén jóvá tegye azt a minapi expectorációját, mely a katolikus népszövetségnek egy igazán felekezeti hatalmi kérdéssé tenni kívánt akcióját igaz felbuzdulással elítélte. Mintha azt akarná mondani, hogy: Jó uraim, hiszen mi nem a klerikális katolikusokat akartuk akkor bántani, hanem a zsidókra gondoltunk. A gonosz zsidókra, akik képességeik számára nem találván elég és megfelelő helyeket — most már a nagybirtokot, a papi birtokot s általában minden birtokot el akarnak kobozni, hogy a klerikális katolikusokat és a velük sokszor együtt tartó nagybirtokosokat, sőt a B. H. minden előfizetőjét is kiszorítsák minden ő pozíciójukból: a püspöki javak élvezetéből, a latifundiumokból, a politikai

és közigazgatási vezető állásokból, a birói, a tanári, a tanítói, sőt a dijnoki állásokból is.

Hegedüs Loránt dr. ugyancsak a napokban bátran beszélhetett a nagybirtokpolitika hátrányairól — ez nem volt „a faji és felekezeti gyűlölködés“ megnyilatkozása; de ha *Szende Pál* dr., az OMKE. főtitkára ily kérdéstről beszél s mint maga nyomatékosan és a legilletékesebben kijelentette, esze ágában sem volt olyasmit mondani, amit neki tulajdonítanak — a „faji és felekezeti politika“, melyért a zsidó nagybirtokosok és a csecsszopó zsidó kisdedek is felelősekké tehetők. Így fest nálunk oly előkelő sajtóorganum igazságérzete és elfogulatlansága is, minő a B. H.

A bolond beszéd csak ürügy volt a kirohanásra. Kirohanni kellett, mert újra meg kellett menteni a latifundiumot, a holt kéz birtokát és Jézus nevében egész Magyarországot, amik ellen a zsidó, mint zsidó, egyáltalán nem támad. Az urak azonban azt akarják, hogy ha valaki netalán zsidóhitű, vagy ennek a gyanujában áll, még beszélni se merjen oly jelenségekről, amelyek a nemzet „valamennyi jóhiszemű rétegét“ érdeklik és a „mindenki által szükségesnek tartott“ nemzeti összeforradás útjait módjait keresik. Pedig hát ez nem privilégium. A „flagrális visszaélés“ az, mikor ebből valakit, akinek jóhiszeműsége még csak kétségbe sem vonható — egyszerűen ki akarnak rekeszteni és az ebből alkotott „felekezeti uralom“ falrafestése címén a magyar zsidóság törekvéseit igyekezzenek befeketíteni.

Hát hogy az ördögbe forradjanak össze a különböző faji és felekezeti rétegek, mikor az egyiknek, a zsidónak, csak a hátát szabad tartania, hogy a többi azon próbálja ki ökleit?

K. S.

A pesti hitközség választásai.

Csütörtökön befejeződtek a pesti hitközség választásai, melyek mindvégig simán, a választási szenvedélyek és izgalmak minden színe és hangulata nélkül, amint mondták: „a béke jegyében“ folytak le. Természetesen minden a régiben maradt. Új tagokhoz mérsékelt számban, amint láttuk, csak a képviselőtestület jutott. A kisebb számú választmányban már csak két új tag számára (*Baranyavári Ullmann* Adolf főrend és báró *Herzog* Mór Lipót) maradt hely, az előjáróság meg éppenséggel érintetlenül került ki a „küzdelem“-ből.

Nagy megnyugvás, nagy meglepődés, nagy bizalom tanubizonysága ez a vértelen választás, mert az csak nem tételezhető föl, hogy közömbösség, érdeklődés hiánya, vagy éppen elfásultság volna az eredendő forrása. A hullámverések a sima tükör alatt szoktak lefolyni. A választások sorsát intézők érdeme az, hogy csak a sima tükör látható. De a hullámverések sem a vezető emberek, vagy testületek ellen irányulnak, nem elvi ellentéteket jelentenek, hanem inkább egyéni érvényesülést keresnek. Ezeket is, ha van rá mód, hogy az ambíciónak, az önzetlen munkának teret nyujtsanak, kielégítik. Pártok tehát nem keletkezhetnek. És nincsenek is, amikor szavazással választanak és — egyhangulag megy minden. A legtökéletesebb fegyelmező mégis az egyetértés.

A csütörtöki választásnak egyetlen zavaró jelensége az, hogy az újra megválasztott elnök, *Weinmann* Fülöp dr. udv. tanácsos gyengélkedése folytán nem jelenhetett

meg a szokatlanul nagyszámban egybegyűlt képviselőtestület előtt és azokra a programszerű kívánalmakra, melyeket a választásvezető bizottság elnöke, *Bródy Samu dr.* tett, nem reflektálhatott. De szólott helyette *Adler Lajos* elnökhelyettes: röviden, markánsan jelölve meg az előljáróság, illetőleg a hitközség teendőinek irányait. Mivel ezek teljességgel fedik a *Bródy Samu dr.* által felsorolt kívánalmakat, melyeknek megvalósítását ő amugy is előre is biztosítottnak tekintette, a választó-gyűlés természetesen tapssal és éljenzéssel honorálta *Adler Lajos*nak, mint az előljáróság legidősebb tagjának kijelentéseit.

A választásokat, illetőleg a tisztujtást követő rendkívüli képviselőtestületi közgyűlésen a VI. izr. községkerületi képviselőbe küldendő 145 képviselőt és az adótanács tagjait *Adler Lajos* elnöklete alatt szintén egyhangulag választották meg. Evvel a választási aktus befejeződött.

A két fórum előtt lefolyt választásról a következőkben tudósítunk:

Az előljáróság és választmány.

A hitközségi elnököt, előljáróságot és a választmány kiegészítésére szükséges 27 tagot választó képviselőtestületi gyűlést, melyen lovag *Schweitzer Ede* altábornagy is teljes díszben jelent meg, *Bródy Samu dr.*, a választásokat vezető bizottság sokat fáradó elnöke fél 11 órakor nyitotta meg. Akkor már vagy 120-an szoronghattak a teremben, színe-java a magyar zsidóságnak, a közélet, a nemzetgazdasági munka és a kisemberek szerényebb világában szereplők vegyesen.

Konstatálta, hogy a közgyűlés megbízásából vezeti az alakuló közgyűlést. Miután a megjelenteket üdvözölte, megállapította a határozatképességet s a jegyzőkönyv vezetésére *Fried Vilmos dr.-t*, hitelesítésére pedig *Lindenbaum Mórt*, *Pick Hugót*, *Grosz Gyula dr.-t* és *Beer Henriket* kérte föl. Elmondta egyuttal, hogy a választó-közgyűlés utánra hívták össze a rendkívüli közgyűlést is, melynek a községkerületi képviselőket és az adótanács tagjait kell megválasztania. Kéri ez intézkedés jóváhagyását, amit annál inkább remél, mert a választó-közgyűlés nyomában tartott rendkívüli közgyűlésre már van precedens. A jóváhagyást egyhangulag kapta meg. Ezután tekintettel arra, hogy elnök és 6 előjáró, továbbá 27 választmányi tag lesz választandó, azt javasolta, hogy a szavazás egyszerre, de a választó-bizottság előtt külön urnáknál történjék, úgy hogy egyikbe az elnök és az előjárók, a másikba a választmányi tagokra vonatkozó szavazó-lapokat dobják. Az egyik szavazó-bizottság tagjaiul *Feleki Béla dr.-t* és *Fröhlich Miksát*, a másikéul alsóterényi *Auer Róbertet* és id. *Glasz Izor dr.-t* ajánlotta. Javaslatát elfogadták. Közkívánatra azután kimondotta, hogy a szavazás a névsor felolvasásával történjék. Végül, tekintettel arra, hogy elnököt és előjárókat választanak, akik a teremben nincsenek jelen, deputáció kijelölését ajánlotta, mely őket az eredményről értesitené és a választók színe elé kísérné. E deputáció tagjai *Székely Ferenc* udvari tanácsos elnöklete alatt: *Schweitzer Ede* altábornagy, *Kohner Adolf dr.* udvari tanácsos, *Baumgarten Lajos*, *Nagler József*, *Popper István*.

Miután még a távollétüket kimentőket s azt, hogy az elnökjelölt beteg, bejelentette, elrendelte a szavazást s ennek tartamára a közgyűlés felfüggesztette.

Szünet után.

Bródy Samu dr. elnök jelentette, hogy 135 szavazó-lapot adtak le, minden törlés nélkül. A jelöltek tehát egyhangulag megválasztottaknak tekintendők.

Ezek a következők: elnök: *Weinmann Fülöp dr.*, udv. tanácsos, előjárók: *Adler Lajos*, *Breitner L. Zsig-*

mond udv. tanácsos, *Ehrlich G. Gusztáv*, *Grauer Vilmos dr.*, *Grünbaum Miksa*, *Stiller Mór dr.*

A 45-tagu választmány kiegészítésénél 27 választmányi tagot választottak. Ezek: *Ballai Lajos dr.*, min. tan., *Baumgarten Lajos*, csángóhétfalusi *Baronyi Benedek*, *Basch Gyula dr.*, *Bródy Samu dr.*, kemenesmihályfai *Deutsch Antal*, budai *Goldberger Bertalan*, *Goldmann Mihály*, *Gomperz K. Halász Frigyes dr.*, báró csetei *Herzog Mór Lipót*, botfai *Hüvös József dr.*, udv. tan., *Kohner Adolf dr.*, udv. tan., *Kramer Miksa*, *Lindenbaum Mór*, *Lőw Sámuel dr.*, *Mezei Mór dr.* *Sámuel Lázár dr.*, udv. tan., *boglári Simon Jakab* udv. tan., *Schreyer Jakab dr.*, *Székely Ferenc dr.*, udv. tan., *Tsuk Sándor*, baranyavári *Ullmann Adolf*, főrend. tag, *Weisz I. Manó*, csepeli *Weisz Manfréd*, *Winterberg Gyula* udv. tan., *újpesti Wolfner József*.

Elnök a választók nevében köszöni az eredményt, üdvözli a választottakat és kéri a kijelölt deputációt, hogy az elnököt és előjárókat kísérik a terembe. Mig a deputáció a székház épületben tartózkodó előjárókért oda-járt, *Glasz Izor dr.* a választó közgyűlés nevében köszönetet mondott az elnöknek a választások tapintatos vezetéseért.

Az előljáróság tagjait, mikor beléptek, éljenzéssel és tapssal fogadták. Miután helyeiket a pódiumon elfoglalták, *Bródy Samu dr.* elnök ismételtén sajnálkozását fejezte ki amiatt, hogy az elnök betegsége miatt meg nem jelenhetett. Megbizást kér a közgyűléstől, hogy nevében az elnökkel sürgőnyileg közölhesse az eredményt és elnöktársával egyetemben személyesen is tudathassa azt. Azután így folytatta:

A közgyűlés egyhangulag választotta meg a hitközség elnökét és előjáróit. Mint a választást vezető bizottság elnöke örömmel közli ezt. Hogy a kontinens legnagyobb és legintelligensebb hitközségének ezen bizalomnyilvánítása mit jelent, nem szorul bővebb magyarázatra. Elismerésüknek kívántak kifejezést adni azokért az érdemekért, melyet a választottak közpályán és különösen a hitközség körül szereztek. Egyhangú volt a választás, mert köztudomásu, hogy a választottak ismerik köteleességeiket és ezeknek mindig lelki-ismeretesen, önzetlenül felelnek meg. Hogy ezentul is így lesz, abban bizakodnak. Nem akar prejudikálni működésüknek, de szükségesnek tartja a figyelmet föl hívni arra, hogy sok fontos ügy vár megoldásra. A pénzügyi kérdés szanalást igényel. Az adónak igazságos és arányos elosztása ennek az eszköze, mely mindenkit kielégít s alkalmas elosztatni azt az elégtelenséget, mely itt-ott tapasztalható. A templomépítés, helyes és kielégítő mennyiségű imahelyek teremése a legsürgősebb feladatok egyike. Reméli, hogy e részben számotvetnek minden jogos igényvel. A zsidó társadalom ráterelte a figyelmet a jövő nemzedékre, melyet a vallás iránt való szeretetben és önértetében emelve kell nevelni. Ezeket a törekvéseket emberséggel és szeretettel támogatni a hitközségnek elismert szándéka. A hitoktatás kérdése és az iskolák gondozása is egyik bázisa a hitéletnek. Ha modern szellem és a zsidó érzés mivelésének határvonalát eltalálják, akkor hivatásuk magaslatára emelik. Várják és remélik az előljáróságtól, hogy a közgyűlés tagjaival a jövőben is fentartják azt az élénk kontaktust, amelyből az eljárás harmoniája származik.

Ismételtén üdvözli a közgyűlés és a saját nevében a megválasztottakat. Kéri, hogy működésükhöz a Teremtő kitartást, erőt és egészséget adjon. (Hosszas éljenzés és taps.)

Adler Lajos őszintén sajnálja, hogy *Weinmann Fülöp dr.* betegsége miatt ez örömnapijukon nem jelenhetett meg. Így neki jutott a szerencse, hogy a választó közgyűlés figyelmeért, ismételtén megnyilatkozott bizalmáért köszönetet mondjon. Bár programot adni nem kíván, szükségét látja, hogy hangoztassa, miképpen a hitközségi életben nagy és fontos kérdések várnak most megoldásra. A hitéletet erő-

síteni, az iskolaügyet rendezni, a jótékonyági és kulturális intézményeket fejleszteni kell. A templomépület kiépítése, az iskolaépület kiterjesztése soron van. A kerületi templomok szaporítása pedig szintén jogos követelmény. Ezenfölül minden ügyosztálynak meg vannak a maga keretében szükséges teendői, melyekről az ügyosztályok adhatnának számot.

Örömmel üdvözlí az új képviselőtestületi és választmányi tagokat. Kéri, hogy támogassák az előljárást törekvéseiben és munkáiban. Egyetértő, együttes munkával elérik, hogy a pesti hitközséget oly nivóra emelik, hogy büszkesége és követendő példája lesz az egész zsidóságnak. A választást vezető bizottság elnökének és tagjainak köszönetét fejezi ki a nagy aktus lefolytatásáért. A választás a béke jegyében folyt, kívánja, hogy tartós legyen és jó eredményekkel járjon. (Hosszas éljenzés és taps.)

Ezután ismét Bródy Samu dr. vette át a szót. Bejelentette, hogy föladata véget ért. Az alakuló gyűlés befejeződött és helyét átadja az új előljárásnak.

A rendkívüli közgyűlés.

Ez sokkal rövidebb volt s kevésbé népes is. Adler Lajos, mint az előljárást legidősebb tagja, nyitotta meg néhány szóval. Jegyzőkönyvhitelesítőként Déry Ferenc drt, Mandl és Steiner Józsefet és Weisz Mórt jelölte ki. Azután néhány meleg szóval elparentálta Bergl Adolf képviselőtestületi tagot, a jótékonyági ügyosztály buzgó tagját. Szavait a közgyűlés állva hallgatta meg. Végül Bródy Samu dr. indítványára a községkerületi képviselő 145 és az adótanács 150 tagját a közkezen forgó listák alapján egyhangulag választották meg.

Miután több tárgy nem volt, $\frac{3}{4}$ 12 órakor a közgyűlés véget ért.

GYÖNGYSZEMEK A TALMUDBÓL és MIDRÁSBÓL.

Irja: Szabolcsi Miksa.

Variáció a dalról, mely a kaftanról zengett.

Nehar-Dea előkelői panaszszal járultak Jar-chinai Sámuel, Szapor király orvosa és csillagásza elé, hogy akik Machuzából bevándoroltak, az ismert modortalanok és az életregulái dolgában visszamaradtak, olyan erőre és befolyásra tettek immár szert az ő (Sámuel) városában, hogy a külső magatartásra és finom beszédre is oly nagy súlyt helyező Nehar-Deára egy idő óta rá sem lehet ismerni többé. A vadak vették birtokukba az iskolákat és gyülekező helyeket és azóta még a nyelv és ruházat is megváltozott.

— Csak a felét, még pedig csak a másik felét mondjátok el a panasznak; azt, mely a nyers machuzákat vádolja. De elhallgatjátok — így szólt kora oroszánja, Sámuel — bajotok első részét.

— Hogy vehették birtokukba, mint ti mondjátok, a vadak az iskolákat és gyülekező helyeket? Elkergették benneteket? Azt nem merték, mert hisz bevándorlók és nem is egyszerre vándoroltak be. Ugy vehették birtokukba, hogy ti elhanyagoltatok, otthagytatok, kerültétek. Iskolát és gyülekező helyet csak úgy foglalhattak le idegenek.

Most, hogy az ő kezükben vannak, látjátok, felismeritek a szent helyek értékét és fontosságát. Csakhogy most küzdelem nélkül nem hódíthatjátok azokat vissza.

Ti vagytok a bűnösök, örökségtekbe azért léphettek idegenek. Menjetek, álljatok sarkatokra és vivjátok vissza erősségeiteket. Az legyen a ti büntetésetek, hogy ami a tietek volt, azért küzdenetek kell és az legyen az érdemetek, hogy a visszavivandó várakat majd jobban megbecsületek. Megtöltitek lelkekkel és az új foglalkozást átalakítjátok képetek és szellemetek szerint.

(Ha illenék, hogy enmagammal polemizáljak, cikkemnek, melynek az volt a címe: Dal a kaftanról, és mely a közönségben sokféle benyomást hagyott hátra: ellenségeset és barátságosat, a nagy nehar-deai asztromus és talmudszerző választását szegezném neki.)

Hogy történhetett, hogy tős-gyökeres magyar városokban fennálló régi magyar zsidó hitközségekben polyák-nyelv, polyák-modor és polyák-szokás vált uralkodóvá? Nem csupán csak azért, mert polyákok nagyobb számmal vándoroltak be s mert a polyákság erőszakos. Ha mindenkit helyén találtak volna, dehogy plántálhattak volna el annyi magyar-zsidó hitközségben egy-egy darab Galiciát.

Nem találtak ellentállásra, ez a magyarázat.

Kényszerűségből és mert a politikai község meg a megye előtt némi tekintélyt is kölcsönöz, az intelligensek el-elfogadták a hitközségben a vezető szerepeket, de lelkesedés és meggyőződés nélkül. Nem elég, hogy hitközségi elnök vagyok? Még a templomba is járnak? Még az iskolával is törődjem? — mondogatja még ma is jó orthodox magyar hitközségek nem egy boldogítója. És mint a vezér, úgy gondolkodik, kevés kivétellel, a stábja is.

Nem találtak öröket a polyákok, a pozíciókat senki sem védelmezte velük szemben. A hitközségeket ugyszólván kardcsapás nélkül vették be. Mindig nagy bajnak ítélem, hogy van a visszamaradottságnak fanatizmusa, de nincs kultur-fanatizmus.

Hódítsák vissza, urak, községek tekintélyesei, kultur-emberek, igaz magyar zsidók, hódítsák vissza az elvesztett pozíciókat. Vállaljátok, s ha kell, küzdjétek ki tiszt-ségeket hitközségeitekben és szolgáljátok azokat odaadással, igaz lelkesedéssel. Tekintse magát mindenki a hitközség katonájának és teljesítse mindenki kötelességét.

Lehet fölbuzdulni, higgyétek el, lehet viaskodni és lehet lángolni a jobbért és világosabbért is és nem csak a „sirájam“-ért és a „tikn“-ért.

Asszimilálják, olvassák be a magyar zsidóságba a polyákságot. Mert ez a rend. A magasabb intelligencia győzedelmeskedjék az alantabb állón. Ha nem bírnak vele, lökjék ki, vagy váljanak külön önök, de semmiképpen sem szabad megtörténnie annak, hogy a magyarságot fölszivja a polyákság.)

Hajdan és ma.

— Hova indulsz ily későn otthonról?

— Kissé mulatni akarok, felel a pogány, elmegyek tehát hazulról.

— S tégedet hova visz az utad?

— Én is mulatni akarok, szól a zsidó, sietek tehát haza, enyéimhez.

(Igy van-e ez még ma is, testvéreim? Külömben tudom, hogy igenis így van. A pogányok legalább nem változtak. De ti, ivadécai Izraelnek, kik lakóivá váltatok kávéházaknak, kluboknak, köröknek és kaszinóknak: olyan családapák vagytok-e még ma is, mint voltak hajdan, régen?)

— Hajdan, régen, felelitek, a ház vár volt, menedék volt, Éden volt, szentély volt, Gileád és Ofir volt, minden drágaság és minden ékesség benne várt reánk. És ma, hogy van ma? Ha a drágaságunkat, ékességünket találni akarjuk, el kell mennünk érte — délelőtt a konfekciós boltba, délután a zsorra.

Haj! megváltozott a férfi és megváltozott az asszony. De előbb mégis csak az asszony változott meg. Mert az asszony neveli a férjet, míg a férj nem neveli az asszonyt.)

*

Magyarázat.

Világosság és öröm. Ez a két kifejezés rendszeren együtt jár a mi írásainkban. Mire tanít ez? Arra, hogy örömünk olyan legyen, mint a világosság. A világosság nemcsak önmagunknak világít. Örömünk is ne csak a mi magunk öröme legyen.

*

Nagy elődök utódai.

Emberhez, ki állandóan előkelő őseire hivatkozott, így szól egyszer Rabbi Jehuda Hanaszi: Ha Saul király idejében éltél volna, tégedet is kivégeztettek volna. — És miért? kérde a nagyok ivadéka. — Azért, hangzott a felelet, mert Saul király halálra íteltette azokat, kik boszorkánysággal és *halottak idézésével* foglalkoztak.

(Hogy mikor ér valamit az előkelő származás, arról találó mesét olvastam egy kabalisztikus műben, melynek „Irin Kadisin“ a címe, és melynek szerzője a szadagorai csodarabbik őse, Rabbi Jisrael Rozin. Egy nagy fejedelem, — regéli a kabalista rabbi, — valami különös szépségű termet akart építtetni. Meghívott e célból 4 híres mestert és megbizta mindegyiket egy-egy falnak a diszítésével. Hárman meg is feleltek feladatuknak. Szébbnél-szebb dolgokkal ékesítette mindegyik a rábizott falat. Mindegyik látványosságot alkotott. A festészet és diszítés olyan műveit produkálták, hogy azokat felülmulni már nem lehetett. Ezt érezte, átlátta a negyedik művész. Nem is fogott azért a negyedik fal festéséhez, hanem bevonta az egészet velencei tükörrel, mely-

ben aztán mind a három csodafal kápráztatóan tükröződött.

A fejedelem a legnagyobb jutalmat a negyedik mesternek juttatta. Az ő érdeme volt, hogy mind a három falat egyszerre a negyedikben láthatták.

Nagy elődök utóda csak akkor méltó őseihez, ha erényeik benne összpontosulnak, visszatükröződnek. Külömben ne is hivatkozzék rájuk, mert minek sajnálják le őket?)

*

A tudós.

— Mégis csak a vér dönt és nem a tudás, ahogy te mondd. A tudás, nemde, azt diktálja, hogy az ember jó legyen. Ha másért nem, azért, hogy szeressék. S te, ime, mégis lelketlen vagy s nem hat szivedig soha a megszorultnak jajkiáltása. Mert miért? Azért, mert véred rossz és ezen nem segít a tudásod, ha akószámra szedted is magadba.

*

Dehogy is a tudás! Ha ez döntene, nem volna elbizakodott tudós, nem volna pletykás tudós és főleg nem volna bolond tudós. Az első a szív s a természetes ész. Ha a tudósnak ezek szolgálnak alapul, akkor nevezd bátran az Ur választottjának.

*

Ha tanácskozni akarsz, ha alkotni akarsz, ne ülj össze tudósokkal.

*

— Kinek a szavát lessem hát, ha a tudósoktól annyira elijesztesz?

— A bölcsét, fiam, a bölcsét.

— De ki a bölcs?

— A bölcs isteni szikrától megvilágosodott okos és jó ember.

*

Az asszony.

A Tizparancsolat tiltja a férfinak, hogy el ne csábítsa felebarátja feleségét. Hogy a nő ne csábítsa el felebarátnője férjét, arról nem szól az Ige.

Nem szól, mert fölösleges. Fölöslegessé teszi a nővel veleszületett szemérmesség, a nemi erkölcsök e legeslegfőbb őre.

*

A nő szívébe zárja vágyát, a férfi szemében és ajakán hordja.

*

— Vándorolj ki országodból, szól az Ur Ábrahámhoz. És Ábrahám szólt: Viszem magammal országomat. És fogta feleségét, Szárát és kivándorolt vele.

*

Asszony férj nélkül: támasz nélkül való, de nem veszíti el a talajt lába alul. Férfi asszony nélkül még a földön sem áll. Egyszerűen a levegőben lóg szegény.

Lehet háza, akár csak a babyloniai király vára, otthona azonban nincs a szájalomraméltónak.

Az asszony ellenben otthont sző leheletből is. Hisz meg van hozzá önmagában minden szükséges kellék. A hit, a melegség, a szín, a dal, a báj, a derű, az illat, a könnyedség, az izlés, a jókedv, a fantázia, a szeretet. Otthonunk van, ha ő van meg nekünk. Hisz minden nélkül is önmaga is édes otthonunk.

Az asszony egyik főkötelessége, hogy szép legyen.

Éva után már nem teremtet az Ur semmit sem, hanem meglévén az asszony: ünnepet, pihenést és nyugalmat rendelt az Örökkévaló.

Szól erre Ula: Ünnepet igen, de pihenést és nyugalmat nem; hisz megvolt az asszony.

Az asszony és a vendégszeretet.

Tanítja a Misna: Tárva-nyitva legyen a te házad; tekintsd házad népének a szegényeket és ne beszélj sokat asszonnyal.

Mi köze az utolsó intésnek az előtte járó tanításhoz?

Nagy köze van. Mert ha sokat beszélsz asszonnyal, már t. i. a magad asszonyával, nem lesz semmi sem a vendéglátásból.

(A régiek hite szerint az asszony nem igen örvend a vendégnek. Ami érthető. Mert a férjnek a vendég csak pénzébe kerül, míg az asszony nyugalma áldozza föl neki. Érdekes, hogy a vendégek között legjobban az asszonyvendégektől irtóztak az asszonyok. Ez, úgy látszik, még nagyobb fölfordulást okoz, mint a férfivendég; ezenkívül meg is lát dolgokat, miket a férfi észre sem vesz. Mert a nő nem egy dologban és így mint vendég is, sokkal élesebb látásu, mint a férfi.)

A zsidó asszony toalettje.

Már a római nők mondták: nem tarthatjuk fenn a barátságot Judea asszonyaival, mert azok olyan fényesen öltözködnek; hogy mi mellettük úgy festünk, mintha kiséretükhöz tartoznánk. Öltözködjete azért *okosan*, zsidó asszonyok!

Az imáról.

Az imára nagy súlyt helyeztek tanítóink, mert az ima nemes érzésekre, jó cselekedetekre

teszi alkalmassá a szívet. Milyen balgák már most azok, kik azt hiszik, hogy az ima *pótolja* a nemes érzéseket, a jó cselekedeteket! Ezekre nézve jobb volna, ha nem imádkoznának.

Az ima lelke az áhitat. Halott az ima, melyből ez hiányzik. Már pedig régi tilalom, hogy halottakat ne vigyünk a szentélybe.

Inkább keveset, de szívvél, mint sokat csupán csak szájjal.

Intés.

Vigyázz, hogy koporsód mellett ne az élet mulandóságáról példálódzzon a bucsuztató szónok.

(Rosszat a halottról nem szabad mondani, de ha másrészt jót sem mondhat, mihez fog mégis a gyászszónok? Ahoz fog, hogy utalva a koporsóra, szól arról, hogy most im' látjátok, hogy az élet mulandó, az ember törékeny és minden boldogság csak egy lehelet. Oly ember koporsójánál, ki, míg élt, mivelte valami jót is, ilyen beszédre nem vetemedik a szónok.)

Egyebek.

Némelyek úgy leplezik tudatlanságukat, hogy vitatkoznak.

Ha temetőben járok és a sirköveket olvasom, mindig azt kérdezem magamtól: Hol pihennek vajjon a *rosz* emberek?

A férfira a szépség hat, a nőre az erő.

Ijedős férfi, lompos asszony: ah, hogy szegyenkezik a természet!

A meg nem érdemelt hirnév olyan, mint a késő délutáni árnyék. Sokkalta nagyobb annál, aki veti, de csakhamar egészen elmulik.

Ime tanítás, mely kincsekkel fölér: míg haragszol, ne határozz.

A hirnév olyan, mint az éléskamra. Amint élni kezdesz belőle, láthatóan csökken.

Félre löksz mindenkit, egymagad akarsz fürödni a népszerűségben. Sokakat kövezett már meg a nép, kik így hajhászták a szeretetét.

GOLDSCHIEDER Károly és Fia

Többszörösen kitüntetett
szalámi-, füstölthús
és kolbászárú
különlegességek gyára.

Eladás nagyban és kicsinyben.

Budapest, VII., Nagydíófa-utca 24.

Eladás nagyban és kicsinyben.

Alapítva 1874

Szétküldés a bel- és külföld minden irányába, 5 kilogrammon alul is.

Telefon 11-28

Az Egyenlőség jubileuma.

Lapunk tisztelői és jóakarói, hitközségek, úgy, mint egyesek, állandóan felkeresik szíves sorokkal szerkesztőségünket, november 28-án betöltött negyedszázados működéséhez üdvözölve. A gratulációkat nem nyugtázhatjuk most és eltelessük őket ünnepi számunkra, mely amugy is szokatlanul nagy terjedelemben és formában március elején fog megjelenni. Akkor mondhatunk csak a velünk érőknek hálás köszönetet.

H I R E K.

— **A dotációk.** A képviselőház pénzügyi bizottságában minapában elhangzott nyilatkozatokkal kapcsolatban az ortodox vezetés héber betűs ujságja nem tud egyebet, mint azt, hogy olvasóinak suggerálja, hogy a „neologok” országos irodáját a hatalmas stallum kérdése uralja. Ezzel szemben illetékes helyről nyert értesítés alapján konstatáljuk, hogy az országos iroda 1904. év óta tizezer korona dotációban részesül. Más semmi néven nevezendő bevétel vagy jövedelem felett nem rendelkezik. Minthogy ez összegből fedezendő *minden néven nevezendő személyi és dologi kiadások*, sőt a hivattal kapcsolatos képviselői és humanitárius kiadások is, erről a dotációról tehát csak szegénységénél fogva lehetne megemlékezni. Felesleges is, hogy vezéreink önzetlen munkásságát kiemeljük. Csak a vezetők speciális személyi viszonyai és áldozatai teszik lehetségessé egyáltalán, hogy az iroda fenállhat. *De hogy áll ez az ügy az orthodox központban?* Irodájuk dotációjára rendelkezésükre áll: a) az iskolaalapról évi 14000 korona, b) az állami költségvetésből évi 18000, azaz tizennyolcezer korona. Ezt az összeget használják fel abból a csekély *államsegélyből*, mely szegény hitközségek, nyomorgó rabbik és rabbiözvegyek számára volna rendelve. Valamikor erre suttyomban a miniszteriumtól „engedélyt” is szereztek. De az istenfélő urak miért teszik ezt, hiszen ha csak száz korona évi segélyt veszünk fel esetenként, akkor is 180 inséges hitközségtől, illetve rabbijától vonják meg emiatt a segélyt. Nem is szólva az iskolákról, melyeknek egy része a tönk szélére jutott. Hány kis orth. testületet, inséges hitközségi tisztviselőt tehetnének a szent férfiak boldogokká! Ehelyett nyilván néhány kabbalisztikus recepttel, szemforgató áldással áztatják hiveiket. Az orthodox közvetítőség mely egyebekről nem szólva, a husvéti liszt révén is busás jövedelem felett rendelkezik. Husvéti liszt előállítására csak egyetlen malomnak adott koncessziót, illetőleg védő bizonylatot, amiért zsákonként 1 K províziót kap. Mivel az orth. husvéti liszt szükséglet 70000 zsák — ebből 70000 K jövedelme van. Ebből magából is elláthatná azt a nagy szellemi munkát, melyet a hazai zsidóság közügyeiben — kifejt; de hát, úgy látszik, ez sem elég neki, még az említett 32000 koronát is elvonja más szükségesebb céloktól. De azért ne tessék valahogy fejésre gondolni!

— **Weinmann Fülöp dr. üdvözlése.** A pesti izraelita hitközség választásai után Adler Lajos vezetése alatt az ujonnan választott előjáróság tisztelgett Weinmann Fülöp dr. udvari tanácsos hitközségi elnöknel, őt aznapi választásához üdvözölve. Az elnök, kinek egészségi állapota már javulóban van, hálás köszönetet mondott a küldöttségnek megjelenéseért és rövid beszédben kifejtette, hogy tevékenységét ezután is a magyar és a különösen pesti zsidóság érdekei megvédésének fogja szentelni. A beszédet zajos tetszéssel fogadta a küldöttség.

— **Az OMIKE felolvasó estélye,** mely csütörtökön újra előkelő és diszes közönséget vonzott a Pesti Lloyd nagytermébe, a tetszés zajos külső jelei közt folyt le, *Hevesi Simon* dr. megnyitó szavai után *Deutsch Ernő* dr. főorvos tartott magasnívóju előadást a modern szociális munkáról.

Bibliai idézetek alapján bizonyította be, hogy a zsidó nép szíve, gondolkodása egyaránt rátermettek a jótékony-ság kellő gyakorlására. A budapesti zsidóság alkotásait tartva szem előtt, az egyes intézményeket külön-külön kiválóknak minősíti, de elavultnak itéli a szegényügy összességének irányelveit. A szociális munkát olyanokra kell bízni szerinte, kik első sorban szociális tudás felett rendelkeznek s ez ismeretek elsajátítására amerikai és német példára berendezett kurzusokat ajánl. E tanfolyamot a kultur-egyesület által szeretné megvalósíttatni a meglévő jóléti intézmények keretében, azok vezetőit kérve fel az előadások megtartására. Együttal e jóléti munka teljes programját adja. egy új zsidó jóléti intézmény létesítését ajánlva.

Hevesi Simon dr. a felvetett eszmét helyesli és szerinte keresztülvitelére segédkezet szívesen nyújt az egyesület.

Ezután *Kiss Arnold* dr. következett, ki multheti nagyszabásu előadását folytatta lendületes hévvel. A zsidóság hőseit ismertette tovább. Azt a részét, mely *Philo* eszméi magyarázza, itt adjuk:

Philo, a görög szellemű zsidó apologéta megbecsülést ébresztett még az ellenség táborában is, mert azonosította magát a zsidó néppel és a zsidó nép történetével. Avult, maradi felfogás-e: megerősíteni az élet küzdelmeiben a zsidó lelkiületet, a zsidó szellemet ismerő tudásnak mámorító lángitalával? A jelenkor zsidóságának nincsen-e szüksége a mi tudásunk arzenáljából fegyverkező generációra, amelynek nem szökik arcába a vér, ha ezer vádat szórnak elébe dicstelen multról, önzésről, kufárlelkületről, gyávaságról és megalkuvásról? Amely érezné azt, hogy apái nemcsak és nem mindig kalmárarúkkal, tilinkóssal jártak faluról-falura, de lángzsarátu eszmékkal, világokat átalakítóan országokról-országokra. Amely büszke tudattól kigyulladó arccal, mint diadalmas hadvezér a kardjára, tudna reácsapni az ősi bibliára és kinzóknak és hazugoknak és gyatráknak káromlásával szemben, érezné a belőle kicsapó tüzlángolást és csattanó szóval hirdetné: Ezek az eszmék az én eszméim! ezek a prófétálások az én prófétáim messiási álmodásai! ezek a zsoltárok népek egyházának siratói, örökéletű himnuszai! Amely nem állana sápadt, vértelen arccal, ha hallja a guny szavát, hogy jövevények, homályos multu nemzedék vagyunk — de szívéből szemébe szökne a lángolás és tudná, hogy az Ézsaiások, a Maimunik, a Jehuda Halévik, a Mendelsohnok véréből fakadt nemesség van olyan értékű, mint a középkorok rablólovagjainak vérrel és árulással szerzett ősisége. Kikapcsolódhatik-e hát Izrael valaha erőszakosan az ő történelme, az ő multja hatalmas láncolatából? Reáviszi-e a lelke, hogy gyáván, tudatlan reszkessen, holott ezer fegyver villoghatna a szíve mélyén? Keres száz megoldást, száz utat a multból a jelenbe. Száz utat a boldogsághoz, a fejlődéshez. Megfú száz kürtöt: melyiken fakad az üdv melódiája?

De nem szabad olyanná válnia, mint a milyen volt az Andersen meséinek fejedelme, aki amikor ifju fővel lépett a trónusára, az ágya mellé egy csöngettyűt helyeztetett és azt hirdette népének; ha valamikor életében lesz egy boldog perce, meg fogja nyomni a csöngőt, hogy ez hírül vigye a boldog percet a népnek. És látott ifjui örö-

möket az a fejedelem és belémerült az élet élvezésébe és teleszívta lelkét a művészet, a költészet gyönyörével, de az a csöngettyű nem szólalt meg sohasem. Majd háboruk vihara akasztotta meg, amikor ujja már-már rájárt a csön-gőgombra, majd egy reményében való csalatkozás, majd pedig egy újabb készülő fájdalom fenyegetése. Az élet fürgetegeiben elveszítette az összeköttetést népével. Csak, amikor halálos ágyán feküdt, a halódás vivódásában, s akkor meghallotta népe sirását künn az utcákon, palotája előtt, mikor őt siratták, akkor reszkető keze a csöngettyű után nyult, akkor boldognak érezte magát. De a csöngettyű meg nem szólalt; még mielőtt elérhette volna, a halál alánkasztá kinyújtott kezét. Izrael reszkető kezei nem érhatték el a boldogság tündércsöngettyűjét. Majd háboruk gyültek köréje, majd álmaiban csalatkozott, majd reményeit törték össze galád kezekkel. Megfeledkezett egy kicsiny könyvről, amelyben száz boldogságcsöngettyű vibrál, a népéhez, a fájához, az írásához, az ő szelleméhez vezető üdvösségről. Hallja-e Izrael génusát, amint érette zokog? Megvárhatja-e az utolsó órát, amikor tűnt ideálok mulása akasztaná meg kinyújtott kezét? Én nem hiszem, hogy éjbe lehessen temetni az eszmét. Én nem hiszem: hogy az élet legyen a halál, s a földi halálból legyen földi föltámadás. Nem hiszem: hogy örökké kincseket szórjon, megbéküljön a multjával való szakítás gondolatában. Hiszem: hogy lélekvaró elmével fölébred a Philok szelleme s ezer villamos csöngettyű reszket végig a lelke huzalán és új élet, új szellem, egy eljövendő zsidó szellemi renaissance fekete fátyolokat szakít széjjel álmélkodó szemei előtt, s meglátja még csodás körvonalait a multból épülő jövőnek, tündérfényes paloták ormán ezer lángsugarat, Izrael letagadhatatlan dicsőségét!

A közönség zajos tapssal fogadta mindkét felolvasást. Az OMIKE legközelebbi estélye jövő csütörtökön, december 15-én lesz. Ennek érdekességei: *Adler Illés dr. essaye: Az ember a zsidó vallás megvilágításában* és *Kiss Arnold dr. tanulmányának folytatása* lesznek.

— **Az IMIT hírei.** Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulatnak szenzációs felolvasása lesz kedden, f. hó 13-án, a Zeneakadémia kistermében. *Gál Gyula*, a Nemzeti Színház tagja fog az új magyar-zsidó irodalom verseiből egyes darabokat bemutatni. *Patai József dr.* munkatársunk megelőzőleg méltatja a magyarországi új zsidó irodalmat. Beléptidij nincs, a felolvasás kezdete 6 óra. A közönségnek ajánlatos az előreláthatólag nagy látogatottságra való tekintettel, minél előbb megjelenni. — Vasárnap, e hó 10-én Nyiregyházán tart felolvasást az IMIT. Felolvasók: *Mezey Sándor* (Versek) és *Blau Lajos dr.* (Tanulmány). — Szerdán, e hó 14-én az IMIT választmányi ülést tart fél 5-kor. Utána rendes évi közgyűlés lesz, melynek tárgysora ez: 1. Elnöki megnyitó. 2. Titkári jelentés. 3. Az új alapszabályok. 4. Az idei és jövő évi tagilletmény. 5. A zsidó Múzeum. 6. Költségvetés.

— **A cionisták ügye,** amint az több korábban regisztrált eseményből is következtethető, nem jól áll. Egyfelől nehézségekkel kell az eszme hiveinek küzdeniök, másfelől az anyagi erők is szűken állanak rendelkezésre, úgy, hogy az akció a vezetői előtt szükségesnek látszó mértékben ki nem fejthető. És, ami a legjellemzőbb, egy részről ott van a legtöbb bajuk, ahonnan hiveik zöme rekrutálódik: Oroszországban, másfelől ott, ahol eszméjük számára érvényesülést keresnek — Törökországban. Két tudósításból állapítható meg a helyzetnek ez a fordulása. Az egyiket a cionista akció-bizottságnak minapi rendes

negyedévi berlini ülése elé terjesztett jelentés foglalja magában, a másíkról törökországi lap ad hírt. Már maga az is figyelemreméltó jelenség, hogy a 70 tagu akció-bizottságból csak 17 jelent meg a berlini konferencián. Ez mindenesetre az érdeklődésnek megcsappanását sejteti. De ha ez talán véletlennek tudható is be, az már kevésbé minősíthető véletlennek, hogy a berlini jelentés szerint az akció-bizottság anyagi nehézségekkel küzd, mert a sekel-pénzek, tagdíjak, nem folynak be, úgy hogy az akció vezetésére szükséges fedezetet részben adósságcsinálással kell előteremteni. A sekel-pénzek ezen elmaradása annak a természetes következménye, hogy Oroszországban mindenképpen megakadályozzák a cionista propaganda munkáját. A hatóságok egyenesen ráfeküdtek. Akit a mozgalomban való részvétellel gyanusítanak, vagy irányító emberének tudnak, annál házkutatásokat tartanak, iratokat foglalnak le, sőt megtörtént az is — mondja a jelentés — hogy egy rabbit, aki résztvett a cionista kongresszuson, két évre kitiltottak nemcsak hitközségéből, hanem az egész kormányzóság területéről, ami kenyérétől fosztotta meg. A másik értesülés, amelyről szólunk Szalonikiból jött. Ott Intimusok köre cimen egy ifju törökökből álló politikai társaság működik, amely most körlevelet küldött szét a török hitközségekhez. Ebben elmondja — még pedig nagy méltatlankodva — hogy vannak zsidók az országban, akik egy idegen, ugynevezett zsidó nemzeti mozgalom szolgálatában állanak s oda törekszenek, hogy a chacham-basit, Törökország főabbiját, aki velük rokonszenvezni nem tud és nem akar, állásából kibuktassák. Az Intimusok köre ennél fogva fölhívja a Törökbirodalom zsidó hitközségeit, hogy bizalmi nyilatkozatokat, hódoló átiratokat küldjenek a chacham-basinak, hogy evvel is dokumentálják, miképpen annak a cionizmussal szemben elfoglalt álláspontját helyeslik s ők is a magukénak vallják. Világos, hogy ez az akció a cionizmusnak törökországi térfoglalását kívánja megakadályozni s odairányul, hogy törekvéseit a Törökbirodalomban, ahol a cionizmus végcélját, a zsidó államot keresi, diskreditálja és érvényesülését lehetetlenné tegye. Az anyagi erők hiányán, melyeket a föntebb említett berlini jelentés panaszol, a berlini konferencia úgy akar segíteni, hogy alapszabályszerűleg akarja kötelezni a sekel-adományozókat, hogy egyuttal az egyes helyi országos szervezeteknek is fizető tagjaivá váljanak, másrészt meg elhatározta, miszerint a londoni zsidó kolonizáló bankot fölkéri, hogy tiszta jövedelmének 10 százalékát, valamint az évek óta föl nem vett osztalékokat a cionista mozgalom vezetésének költségeire bocsássa rendelkezésre. Egyuttal egy új központi alapot is akarnak teremteni, melynek minden cionistát köteles adófizetőjévé kívánnak tenni, bár a sekel-intézményt — mint eddig, — ezentul is fönntartanak jövedelmi forrásul. A berlini konferencia azt is elhatározta, hogy a cionista kongresszust legközelebb, 1911-ben Bazelen tartja s ezzel egyidejűleg, ha elkészülhet vele, a palesztinai kolonizáló tevékenység bemutatására és megismertetésére kiállítást rendez. Szóval, ha a cionizmusnak nehézségekkel kell is küzdenie: ezek legyőzésére a mozgalom vezető bizottsága legalább anyagi téren megtesz minden tőle telhetőt. Ezen a téren lehetnek is sikerei. De politikai tekintetben a helyzet vigasztalan s annak megváltoztatása sokkal nehezebb, sokkal nagyobb erőt igényel, mint amennyivel a mozgalom-vezető-bizottság rendelkezik.

— **Pápai tilalom.** A pápa őszentsége ráírt egy kicsit a klérusra. Megmagyarázta neki, hogy az egyháznak régi törvénye és tanítása, hogy a *klerikusok profán üzletek vezetésével ne foglalkozzanak*. Elrendelte azért, hogy bár bankok, pénzintézetek, mezőgazdasági hitelegyesületek és takarékok alapítását a klérus nem ellenezheti,

sőt kedvezményezheti, de vezetésében és irányításában úgy részt nem vehet, hogy az által saját hivatásától és méltóságától elvonassék. Ennélfogva meghagyja a szentatya, hogy az elnöki, igazgatói, üzletvezetői, pénztárosi s ehhez hasonló állásaikról négy hónapon belül mondjanak le s ily hivatalt a szentszék engedelmével a jövőben ne vállaljanak. Okos és bölcs intézkedés ez. Csak az a feltűnő, hogy a fogyasztási szövetkezetek, kifejezetten legalább, nincsenek felsorolva azon anyagi érdekeket szolgáló intézmények között, melyeknek vezetésében a klérus tagjai részt nem vehetnek. Hogy a pálinkamérés, kocsikenőcs- és paprikaárulás szentebb cselekedet, vagy papokhoz méltóbb volna, mint a különféle hitelintézetek körül való szereplés — azt senki sem állíthatja. A tilalomnak tehát első sorban a fogyasztási szövetkezetekben való tevékenység kizárására kellene irányulnia.

— **A galíciai mentőakció.** November hó 28-án Bécsben folytatódott azok a tárgyalások, melyeket az európai, emberbaráti jellegű zsidó egyesületek a galíciai zsidóság kulturájának emelése érdekében, mint jeleztük, megkezdett. Hosszu viták után bizottságot választottak, melynek konkrét javaslatok kidolgozását tették a főadatává. Magyarországból Mezey Ferenc dr. királyi tanácsos vett részt a tanácskozáson egyszersmind a párisi Alliance képviselőjében is.

— **Kitüntetések.** Ő felsége a király *Spitzer* Ede beocsini nagyvállalkozónak az ipar és kereskedelem terén szerzett érdemei elismerésül az udvari tanácsosi címet, *Deutsch* Fülöp zágrábi nagykereskedőnek és nagybirtokosnak, valamint törvényes utódainak, a kereskedelem terén szerzett érdemei jutalmául macelj előnévvel a magyar nemességet adományozta.

— **A kiürített temető.** A főváros a pesti chevra kadisa új temetője kibővítésére 31,767 négyszögölnyi területet engedett át avval a kikötéssel, hogy a régi váci-uti zsidó temetőt tartozik kiüríttetni. A nagy munkával, melynek egyes fázisairól többször adtunk hírt, a chevra kadisa elkészült. A két sorban fekvő halottakat kiemeltette, részint külön, részint közös sírokban helyeztette el a rákoskereszturi új temetőben. Miután ez megtörtént, a pesti chevra kadisa a régi temetőt a főváros rendelkezésére bocsátotta.

— **Üdvözlés.** A Lipótvárosi Talmud-Tóra egyesület vezetősége *Bakonyi* Samu dr. országos képviselőt e héten a pénzügyi bizottságban megtartott nagyhatású beszédéért, melyet mai számunkban közlünk, testületileg üdvözölte.

— **Az izr. sikeknémák orsz. intézete** igazgatótanítójává, mint irtuk, *Tolnai* Bélát nevezték ki. Ennek öröme a tantestület f. hó 3-ikán a Schwarz-féle vendéglőben társas-lakomát tartott, melyen vagy 80-an gyűltek össze. A hitközségi tantestület nevében *Rózsa* Ede sikeknéma intézeti tanár köszöntötte fel az ünnepeltet, méltatván azokat az érdemeit, melyeket az új igazgató az intézet kötelékében 30 évi tanárkodása során szerzett. *Adler* Simon a Wechselmann-féle intézet, *Stern* Ábrahám az orsz. izr. tanítóegyesület s a hitközségi fiuiskola, *Schichtanz* Ármin a leányiskola, *Csajági* Béla a fiuárvaház, *Richtmann* Mózes dr. az izr. tanítóképző, *Bárd* Rezső az izr. tanítóképző internátus, *Simonyi* Jenő dr. a barátok nevében üdvözölte. *Kanizsai* Dezső tanár pedig *Tolnai* családját köszöntötte. Az ünnepelt meghatottan mondott köszönetet a megbecsülés e sokoldalu megnyilatkozásáért. Igérte, hogy ezentúl a sikeknéma oktatásügy érdekében még többet fog dolgozni s a jövőre is kérte kartársai támogatását. A társaság jó ideig kellemesen szórakozva maradt együtt.

— **Gyászünnep.** Az érsekújvári hitközség f. hó 1-én a mincha-ima keretében üjtotta föl elhunyt papja, bold. *Richter* Zsigmond emlékét. Az istentiszteleten, mely d. u. 2 órakor kezdődött, az összes hitközségi tagok, egyletek és testületek megjelentek. *Grosz* Sámuel főkántornak énekar kísérettel előadott gyász-zsoltára után *Klein* Dezső dr. nyitrai főrabbi vigasztalta szívhezszólóan az elhunyt kartárs gyászba borult családját. Ezt gyászenek követte, mely után *Funk* Sámuel dr., pozsonyi főrabbi méltatta *Richter* Zsigmond nemes foglalatú életét. Az ünnepség az Él mólé rachamim elrecitálásával ért véget.

— **Ezüst menyegző.** *Schweitzer* Adolf kiskunfélegyházi nagykereskedő nevével, szül. Fischer Emmával, az izr. nőegyesület elnökijével a minap ünnepelték meg házasságuk negyedszázados évfordulóját, mit avval is nevezetessé tettek, hogy több ottani és fővárosi jótékony egyesületnek nagyobb összegű adományokat küldöttek.

— **Püspöki látogatás.** *Kohn* Adolf, a diakovári hitközség elnöke súlyos betegen fekszik otthonában. *Krapac* dr. püspök, aki erről értesült, mint Eszékről jelentik, fölkereste a beteg hitközségi elnököt s fél óráig időzött nála. A figyelmesség e nem mindennapi jele mindenfelé jó hatást tett.

— **A megye törvényhatósági bizottságában.** Torontál vármegye a múlt héten ejtette meg törvényhatósági bizottsági tagválasztását. A most újra választottak közt vannak, amint velünk közlik, *Klein* Mór dr. főrabbi, *Steinitzer* Géza bankigazgató és *Mangold* Samu dr. — 255 szavazattöbbséget kaptak.

— **Népkonyhanyitások.** A budapesti VIII—IX. ker. izr. nőegyesület buzgó pénztárosa, *Ehrlich* Manó házában a héten nyitotta meg népkonyháját. Állandóan 42 gyermek kap benne ingyen ebédet. A megnyitás napján 50 gyermek felruházásáról is gondoskodtak.

Az aradi izr. nőegyesület népkonyháját, melyet a végvári *Neumann* Dávidné elnökle alatt álló egyesület tart fenn, a héten nyitották meg. Már az első napon is 180-an vették igénybe jótéteményeit. A múlt évben a saison vége felé 350-re rugott a napi látogatók száma.

— **Halálozás.** *Bergl* Adolf, a pesti hitközség és chevra kadisa képviselőtestületének tagja, f. hó 7-ikén hirtelen elhunyt. 66 éves volt. Éveken át sokat bibelődött a szegények ügyeivel, a hitközség jótékonyági ügyosztályának legszorgalmasabb és legbuzgóbb dologtevői közé tartozott. Haláláról a csütörtöki rendkívüli közgyűlésen az elnöklő meleg hangon emlékezett meg. F. hó 9-ikén temették nagy részvétellel.

— **Hibaigazítás.** Lapunk múlt heti számában megírtuk egy ungvári jótékony-egylet választásait. Az egyesület helyes neve: Ahavasz Jiszroel.

Naptár:

Vasárnap (1910. december hó 11.) 5671. Kiszlev hó 10-ike. Hétfő 11-ike. Kedd 12-ike. Szerda 13-ika. Csütörtök 14-ike. Péntek 15-ike. Szombat 16-ika. Hetiszidra: Vajislach. (Mózes I-ső könyve 32-ik fejezetének 4-ik versétől a 36-ik fejezet végéig.) Haftóra: Cházón Óvadjoh... (Óvadjoh első fejezetének 22 első verse.)

Reggelizés előtt fél pohár Schmidthauer-féle

Igmándi

keserűviz az elrontott gyomrot 2-8 óra alatt teljesen rendbe hozza. Használata valódi áldás gyomorbajosoknak székrekedésben szenvedőknek. Kis üveg 40 fill. Nagy üveg 60 fillér.

Közgazdaság.

Első Leánykihásító Egylet mint szövetkezet. Gyermekek és életbiztosító intézet Budapest, VI., Teréz-körút 40—42. Alapított 1863. Folyó év november havában 1,818.600 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 1,128.600 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosított összegek fejében 135.800 K 74 fillér fizettetett ki. 1910. január 1-től november 30-áig bezárólag 20,529.900 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 17,820.900 K értékű új kötvény állított ki. Biztosított összegek fejében a folyó évben 1,375.947 K 37 fill. és az intézet fennállása óta 16,617.830 K 05 fill. fizettetett ki. Ezen intézet a gyermek és életbiztosítás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb díjtételek és legelőnyösebb feltételek mellett.

RATIN.

— Patkány- és egérirtó bacillus „Ratin“ fertőző betegséget plántál az illető állatfaj között és teljesen kipusztítja.

— A m. kir. állami bakteriologiai intézet véleménye szerint „Ratin“ más állatra avagy emberre ártalmatlan.

— Prospektust ingyen küld „Ratin“ Bakteriologiai Laboratorium vezérképviselősege, Budapest, Rottenbiller-utca 30.

* **Egy kellemes külsejű** intelligens fiatalember, aki úgy a kereskedéshez, mint a gazdálkodáshoz ért, egy jó családba némi hozománnyal benősülne. Ajánlatokat „F. 5“ alatt a kiadóhivatalhoz.

* **Okleveles tanító** nősülés útján szeretne a fővárosnál tanítói álláshoz jutni. Hozomány mellékes. Ajánlatokat „Fővárosnál“ jelige alatt a kiadóhivatal továbbít.

* **Vagyonos izr. földbirtokos** férjhez adná 21 éves leányát 100 000 korona hozománnyal. Ajánlatokat „Százézer“ jeligére.

* **38 éves** izr. özvegy urhölgy 20.000 korona készpénzzel férjhez menne. Jelige: „Szolid“.

* **Kétszázézer** korona vagyonnal férjhez menne 38 éves, izraelita urhölgy. Ajánlatokat elintéző **Hegedüs**, Rákóczi-ut 19. — **Negyvenezer** korona hozománnyal férjhez menne 21 éves izr. leány. Bemutatkozást kieszközöl **Hegedüs**, Rákóczi-ut 19.

* **Házasságot** szolid alapon, diszkréten közvetít **Hegedüs**, Rákóczi-ut 19.

Étterem ארטם כשר

Budapest, VII., Kazinczy-utca 51, Király-u. sarok. Izléses ételek! Kitűnő fajborok! Előfizetőknek jutányos ár! Külön szalon, lakomák alkalmára. **Kényelmes kerthelyiség.** Elegáns és tiszta vendégszobák 2 koronáért és feljebb.

Schlesinger Jakab vendéglős.

Pályázatok.

A vasvári cong. izr. hitközség előljáróságától.

Pályázat.

A vasvári congr. izr. hitközség ezennel pályázatot hirdet a **rabbi állásra**.

Javadalmazás: évi fizetés **600 K**, továbbá az államtól nyerendő congrua, amely összegeket az elemi és polgári iskolai hitoktatásért a hitközség **2000 (kettőezer) koronára** egészíti ki. A hitközség tetszése szerint természetbeni lakás vagy **500 K** lakbér. Végül az itt szokásos mellékjövedelmek.

Pályázhatnak a budapesti rabbiszemináriumot végzett, doktorátussal bíró rabbik, akik magyar állampolgárok. A pályázati kérvények, a hitközség előljáróságához címezve, 1911. évi február hó 28-ig adandók be. Az állás legkésőbb 1911. év április hó elsején elfoglalandó.

Próbaszónoklatokat csak a meghívandók tarthatnak, utiköltségei megtéríttetnek.

Kelt Vasvárott, 1910. évi december 5.

Pártos Károly,
hitk. jegyző.

Dr. Dénes Mór,
hitk. elnök.

A temesvári Chevra Kadisa előljáróságától.

Pályázat.

A temesvári Chevra Kadisánál az **1200 korona** évi fizetéssel, természetbeni lakással és a szokásos mellékjövedelemmel dotált **chevraszolgai שמש** állás 1911. február hó 1-én betöltendő.

Pályázóktól megkívántatik, hogy kifogástalan vallásos előéletűek, 35 évet meg nem haladott életkorúak és házasok legyenek; a magyar és német nyelvet szóban és írásban bírják és hogy a pályázónak/neje is tudja végezni a nőnembeli halottak körüli teendőket.

Sajátkezüleg irt, eddigi alkalmaztatásról szóló bizonyítványokkal felszerelt kérvények, életkor és családi tagok számának megemlítésével f. é. december hó 31-éig a temesvári Chevra Kadisa elnökségéhez intézendők.

Temesvár, 1910. december 7-én.

Kümmelheim,
főjegyző.

nagypéli Sternthal Salamon,
elnök.

A budai izr. hitközség előljáróságától.

Pályázat.

A budai izr. hitközség főtemplomi énekkarában az **első és II. tenor, bariton és bassista** hangnemre alapos zenei tudással és a templomi énekben kellő gyakorlattal bíró templomi énekeseket kíván alkalmazni. Kort, kifogástalan előéletet, képességet és eddigi működést igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványok legkésőbb 1910. évi december 31-ig adandók be a hitközség titkári hivatalánál (II., Lánchid-utca 4). Kíváncs, hogy a folyamodó anyagi igényeit is jelölje meg kérvényében. A javadalmazás az alkalmazandó képességéhez mérten közös megállapodás tárgya lesz.

A budai izr. hitközség előljárósága.

A turkevei izr. hitközség elnökségétől.

Pályázat.

A turkevei congressusi anyahitközség, ezennel nyilvános pályázatot hirdet alulírott betöltendő **rabbihelyettes, anyakönyvvezető, metszői** állásra, következő feltételekkel:

1. Évi fizetés **1000 korona** készpénz, anyakönyvi kivonat díj, fél séchita, m. k. állami polgari fiu- és leányiskolában hitoktatásért az államtól külön díj és természetbeni lakás.

Pályázhatnak, akik az 1885. évi 1924. eln. 2. §. és 1895. évi XLII. t. c. 3. §-a szerint előírt minősítéssel — Isser veheter — bírnak, jó mohél és előimádkozók. A magyar nyelvet a pályázónak szóban és írásban birtania kell.

A megválasztandó rabbihelyettes köteles az elemi iskolában a hitoktatást díjtalanul elvégezni.

Próbára csak a meghívottak jöhetnek és az utiköltségre csak a megválasztott tarthat igényt.

A pályázatok teljes felszereléssel, hiteles születési kivonattal f. évi december hó 31-ig alulírt elnökséghez címzendők.

Az állás a választás megejtése után lehetőleg azonnal elfoglalandó.

Turkeve, 1910. december havában.

Kálmán Károly,
hitk. titkár.

Waltner Herrman,
hitk. elnök.

Az ipolysági izr. statusquo hitközség előljáróságától.

Pályázat.

Az ipolysági izr. statusquo hitközség egy **megbizott tanítói** állásra ezennel pályázatot hirdet, 1911. június végéig terjedő időtartamra. Csak nőtlen tanítók pályázhatnak és az iskolaszékhez intézendő folyamodásokhoz elemi tanítói oklevél, valláserkölcsi viselkedésről és tanítói szolgálatról szóló bizonyítványok csatolandók.

A megválasztott megbizott tanító az I. és II. osztályt fogja tanítani; javadalmazása **havi 80 korona**. Pályázati határidő f. hó 15. Az állás azonnal elfoglalandó.

Azon tanítók, kik a héber nyelv és irodalomban kiváló képzettséggel bírnak és a héber-tantárgyak fokozatos tanítására képesek, megfelelő működés esetén véglegesítésre számíthatnak.

Ipolyság, 1910. december hó 1.

Schlesinger Lipót,
hitk. jegyző.

Dr. Himmler Sándor,
isksz. elnök.

Alapított 1878-ban □ Telefon: 13—76.

Keleti J. Budapest

IV., Koronaherceg-utca 17. sz.

Orvos-sebészeti műszer, kötszer és villamgépgyártó. Testegyesítő gépek. Cs. és kir. szabadalm. sérvkötők. Haskötők, gummi görsér-harisnyák. Műlábak, műkezek és betegápolási eszközök gyára.

A rituális vágatáshoz szükséges, miniszteri rendelettel előírt **tüdőfuvók** a legerősebb és megfelelő kivitelben állandó raktáron.

Erős bőrből: 20 cm. 27 cm. 35 cm. széles
11.50 20.— 30.— K.

- - Teljesen fémből: 32 korona. - -

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

A hideg időszak beálltával ajánlom páratlan jó ízűnek :: elismert **virslit és felvágott-féléket** ::

TOCH
husfüstölde

□ □ □ ANKER-PALOTA. □ □ □

Postai megbízások a szokásos nagybani árban, lelkiismeretesen eszközöltetnek.

BUTOR

Árverésen vett régi és új, a legolcsóbbtól a legjobb minőségig. Ugyszintén amerikai íróasztalok, mahagoni háló-, ebédlő- és úri szobák, angol bőr és szalంగarnitúrák, szőnyegek, csillárok, petróleumlámpák, olajfestmények és irodai berendezések legolcsóbban beszerezhetők:

Ancsel és Társánál Dob-u. 22.

Meleget tart, viselete könnyű!

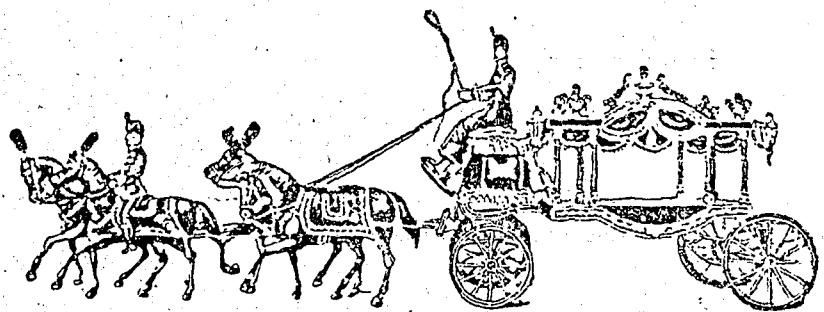
Készen vagy
méréi szerint

UTAZÓ-
VÁROSI-
GAZDASÁGI-
LÁBZSÁK
Elsőrangú kivitelben

NEUMANN M
CSÉSKURUDY ÉS KÁMARAI SZÁLLITÓNÁL
BUDAPEST
IV. MUZEUM-KÖRÚT 14. sz.

E יִשְׂרָאֵלִי שֶׁנֶּהֱלֵךְ לְיָמֵינוּ
Izraelita Szent
Egyletek figyelmébe!

Gyázkocsik, kocsifelszerelések,
 lótarakók, tollbokréták lovaknak, szol-
 gaöltönyök, himzések és felszerelések

Tessék
 árjegy-
 zéket
 kérni!

Budapesti Gyázkocsi- és Ravatal-Gyár R.-Társ,
 VI., Nagymező-utca 46. szám.

„BÓNI”

Gyártelep és Mezőgazdasági r. t.
Nyirbátor.

Ajánlja legjobb minőségű gyártmányait: Mosó-
 szappan, Bóni szinszappan, Szegedi házi
 szappan, Debreczeni szappan, Kis üstön főzött
 5 éves legjobb minőségű borpárlat, Kétszer fino-
 mitott repceolaj egetésre és kenésre, Napraforgó
 olaj, Napraforgó tábla-olaj, Finomított szesz,
 Rum-szesz, Denaturált szesz, Ánizsos szesz.

Lakodalmak, paszták, pármiovek stb. ünnepélyek alkalmára

élő friss halakat

a „pisztráng”-hoz. a Balaton-, Tisza- vagy a Dunából szállítanak
Ifj. Singhoffer Agoston és Tarsai halászmesterek

BUDAPEST, központi vásárcsarnok.

Vidéki megrendelések vasuton vagy posta útján gyorsan
 és lelkiismeretesen eszközöltetnek. Vendéglősök és viszont-
 elárúsítók kedvezményben részesülnek.

Sürgöny-cím: Singhoffertársai, Budapest.

Telefonszám: 59—98

KOHN ARNOLD

SIRKÓRAKTÁRA

Budapest, VII., Károly-körut 15. szám.

Síremlékek

minden ár és kivitelben, át-
 helyezések exhumálásoknál.

JAVITÁSI MUNKÁK A TEMETŐBEN.

Telefon: 18—76.

SZOMBATON ÉS ÜNNEPNAPON ZÁRVA.

Neumayer Fülöp

Budapest, V., Deák Ferenc-tér 1. (Erzsébet-tér sarok).

Ajánlja dusan felszerelt raktárát mindennemű szőnyegek,
 függönyök, ágy-, asztalterítők, takarók és átvétőkben.
 Hazai és egyéb gyártmányok. Minták és árajánlatok kívá-
 Telefon 11—21. natra ingyen és bérmentve. Telefon 11—21.

שָׁלָמִי- és
 füstölthúsárú-gyár

DIAMANT J.

UJPEST,

a főrabbi felügyelete alatt.

Kemény Gusztáv-utca 1. sz.

Mindennemű füstölthús-
 különlegességek elárúsi-
 sitása nagyban és kicsinyben

Telefon 75—07.

**Pongyolák, Bluzok,
 Aljak és Costümök**

legnagyobb választékban

Rusznák Dávid-nál

Budapest, Király-utca 21. sz.

Legújabb megjelent divatlapot ingyen küldöm,

Telefon 102—99.

Rézüstök pálinkafőzéshez

szeszgyárak részére, mosó-üstök, rituális fürdők
 מְקוֹה berendezések. Gyors és pontos szállítás.

Jutányos árak.

ARÁNYI ADOLF rézüstök-gyár és raktár

Ujpest, Lőrincz-utca 7. — Telefon szám 75—00.

Alapítva 1897! Több érem és díszoklevéllel kitüntetve!

Fogorvosi és fogtechnikai műterem

Budapest, IV., Károly-körut 26, I. em.

Fogak

és teljes fogsorok
 szájpadlás
 nélküli.

Aranyfogkoronák, aranyhidak és mindennemű kaucsuk-
 fogazatok, melyeket a szájból kivenni nem kell. A gyökerek
 eltávolítása főlegesen. Tartós porcellán- és aranyfémek.
 Foghúzás teljes érzéstelenítéssel. 10 évi jótállással. Vidékiek
 1 nap alatt kiégítettnek, megvárhatják. — Mérsékelt árak.

Dr. Edelmann József

fogorvos és néhai dr.
 Neufeld D. fogorvos volt
 technikai asszisztense MÁRFAI ARTHUR. — (Lift.)

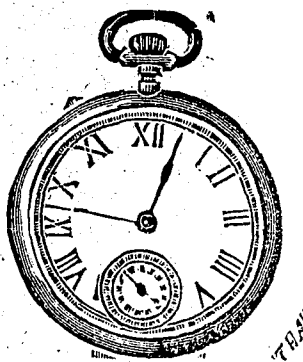
LÖW SÁNDOR ÉKSZERÉSZ

... ÉS ÓRÁS

A m. kir. államvasutak és a m. kir. posta és távirda szerződéses óra-szállítója

TRENCSEN-TEPLICZ. — BUDAPEST, VIII., József-körút 81.

Telefon 62—68.

Ő os. és kir. Fensége József főherceg kamarai szállítója

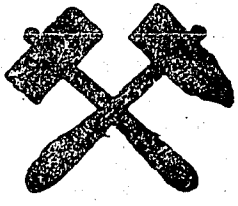
Dús raktár mindennemű ékszerekben, ezüst alkalmi tárgyakban, nászajándékokban
□□□ és órákban. Kívánatra árjegyzék, esetleg választék díjmentesen. □□□

Csillárok templomok részére is, nagy választékban

STERN HENRIKNÉL, Nagymező-utca 28. sz.
TELEFON 76—87.

**Salgótarjáni,
Petrozsényi,**

Annayölgyi, Szászvári, Ostrai, Karwini
porosz-köszén, kovács-szén, légszeszgyári
és bánya-pirszenet

ipari és háztartási célokra minden állomásra szállít:

Salamon Jakab és Társa

Budapest, V. ker., Erzsébet - tér 5. szám.

KÉZIMUNKA

bevásárlása előtt hozassa meg legutolsó kézi-
munka értesítőmet, mely 228 negyedréti oldalon
3150 rajzot tartalmaz és tulszárnyalja az összes
eddig megjelent árjegyzékeket. Vidékre ingyen
és bérmentve küldöm.

Bérczi D. Sándor

kézimunka nagyiparos

Budapest, VII., Desseffy-utca 5.

saját áruházában.

TELEFON 109—06.

Baromfi kereskedő כשר

Ne essék kétségbe, ha vendéget kap, ha éhes, ha
eljegyzést vagy lakodalmat tart, akkor telefonáljon
57—21, **Stein Bernát** 20 év óta fennálló, legjobb
hírnévnek örvendő baromfi-kereskedőhöz Buda-
pest, IX., Ráday-utca 3., ott kaphat a nap bár-
mely szakában idei libát nyersen vagy sültve, ugy-
szintén olvasztott libazsirt házhoz szállítva.

DUKÁSZ J. éttermei

Dohány-utca 20. (az izr. templom közelében)

A fővárosnak valóban szigorúan כשר első-
rangu vendéglője.

A vidék legelőkelőbb zsidóságának találkozóhelye.

Általánosan elismert legjobb konyha, kitűnő italok.

Lakodalmak részére külön terem
(terítékenként 4 koronától feljebb.)

Nyári étkező az udvari kerthelyiségben.

☛ Színház után friss ételek. ☛

Cukrászda és kávéház

ארטה כשר

Mindennemű sütemény nagy választékban, a legszebb kivitelben és jutányos áron kapható. Lakodalmak, szudek
ברית מילה alkalmakra nagyobb megrendeléseket is elvállal. Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek.

DANZIGER JÓZSEF

Budapest, VII., Rombach-utca 13.

□ TELEFON 121—69. □

Földbirtokokra

a helyviszonyok
figyelembe vételével megállapított

becsérték $\frac{2}{3}$ -ad részéig $4\frac{1}{2}\%$ kamatu

törlesztéses készpénzkölcsön.

Jelzálog (váltó) kölcsönök konvertálása bélyeg- és
illetékmentes.

Beküldendők: telekkönyvi és kat. birtokiv-másolat.

Propper és Örlei

bank- és váltó-
üzlet :: ::

Budapest, VI., Andrassy-ut 32.

--- Bővebb felvilágosítás díjtalan. ---

Uraságoktól

levetett őszi és téli öltönyök, felöltők, átmeneti és téli kabátok. Nagy választék szőrme-
árakban, úgymint: rövid vadászkabátok, városi bundák minden árban már most rak-
üzleti kabátok és nagyon keveset használt táron vannak. — Frakk- és
szalon-öltönyök dús választékban, minden a legjobb állapotban, mérsékelt árban kaphatók.

V., Erzsébet-tér 12. és Váci-körút 4.

I-ső és II-ik emelet.

Ugyanott finom szalon- és frakk-öltönyök kölcsön adnak.

Nyom. Elek Lipót kő- és könyvnyomdájában, Budapest V. Dorottya-utca 14.

Tizenhatodik zsoltár.

Erőnek Ura, tarts meg engem!
Benned reménykedem.
Az Úrhoz ekkép szólt a lelkem:
Te vagy én Istenem,
Más üdvöm nincs nekem.

Más öröme az én szívemnek
E földön nem lehet,
Csak amit szentjeid szereznek,
Csak amit szellemed
Dicsővé íhletett.

Jaj annak, aki nem talál Rád,
Meggyúl a gyász azon.
Olyanok véres áldozását
Én sohsem áldozom
Nevök sincs ajkamon.

Az Úr, az Úr itt e világon,
Minden javam nekem.
Osztályrészül csak Őt kívánom!
Én örökségemen
Te állsz őrt, Istenem!

Jól dőlt el az én sorsom! Áldlak,
Hogy jóra úgy tanítsz.
Nagy üdv jut részeül szolgáltnak...
Szívem csak jóra visz
Még álmodóban is.

Jobbom felől úgy látlak egyre,
Uram, s te védsz híven.
És juttatsz boldog becsületre,
S ujjong lelkem, szívem...
S testem bizton pihen.

Oh, lelkemet el nem veszejted,
Sirjában nem hagyod.
Nem engeded, hogy hű kegyeltem
Akként pusztuljon ott,
Mint porladó halott.

Te az élet útját jelölted
Én utamul nekem,
S ott jobbod felől és előtted
Csak öröm s üdv terem,
Örök és végtelen.

Fordította: Telekes Béla.

Irodalom és művészet.

Zsidók a tárlatokon.

Évről-évre fényes dokumentumait adják a magyar zsidó képzőművészek kiváló képességeiknek. Az a sereg zsidó művész, akia a magyar művészet jó hírét emeli, egymaga kitesz annyit, mint egy kisebb vagy közep nagyságú nemzet művészgárdája. Csodálatos jelenség, hogy nyolcszázezer, vagy egy millió lelket számláló zsidó lakosság ily hatalmas művészgárdát tudjon adni, különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy e gárdából többen, pl. a világhírű mester *Horovitz* Lipót, külföldön élnek, még többen pedig elszakadtak hitfeleiktől, pl. a szintén világhírű *László Fülöp*. Aligha van még egy nép, amelyben ilyen arányokban akadjanak tehetségek, amelynek gyermekei ilyen tömegekben tóduljanak egy idealisztikus pályára, amelyben minden anyagi, üzleti számítás csődöt mond, mert még a zseni számára is félreismerés, mellőztetés vagy lekicsinylés juthat osztályrészül, még akkor is, ha nem zsidó az illető. Kettős a valószínűsége e mostoha sorsnak a zsidó tehetség számára. A váltakozó liberális, vagy reakciós szellemű kormányok igazságérzetétől függ mindig, hogy egy zsidó kiválóságot épügy elismerjenek, épügy támogassanak állami megrendelésekkel, képvásárlásokkal, szobormegbízásokkal, mint a nem zsidó kiválóságokat. Vajjon nem-e fényes cáfolata ez egymagában azoknak a rágalmaknak, amelyek a zsidó fajt folyton a kizárólagos üzérkedésekkel vádolják? Vannak elsőrangú zsidó szobrászok és festők, akiknek sohasem jut valamely busásabb állami megrendelés, akiket még a megnyert első díjak konzekvenciájától is utólag elűtnek. Mások, akik sohasem juthatnak el addig — legalább keresztlevél nélkül nem, — hogy a magyar arisztokrácia kedvelt arcképfestői legyenek és így egyoldalúan Lipótvárosra támaszkodnak, holott ugyanez a Lipótváros szívesen látja és megtisztelve érzi magát a keresztény műterek művészetétől. Zsidók nem szoktak a bojkottálás terén a paritásig elmenni.

Különösen sikerült az idén a Mücsarnok téli tárlata. Nem mintha zsidó művészek tulnöttek volna keresztény kollegáikon, de hatalmas részük van a sikerben. Mindjárt az első ugynevezett díszteremben a tavaly is, szürkeruhás női arcképével feltűnést keltett *Glatter* Gyula állítja meg a nézőt, egy feketeruhás, éltesebb nő virtuózitással és csupa arisztikummal megfestett portrajtjével. *Skuteczky* Döme egy újabb, mesteri variációját küldte be az ő tűzvilágításu műhelyeinek, amelyekben tűzfénytől besugárzott munkásalakok dolgoznak. Együttal egy rézöntő műhelyt ábrázol *Skuteczky* festménye. *Rottmann* Mozart több színes, kosztümös zsánerarcképe mind a kifogástalan rajz, az izléses csoportosítás és kellemes színek jegyében született. Különösen érdekelhet bennünket egy csinos, ünnepi ruhás lengyel-zsidó fiatal ember, fején a prémes sapkával, háttérben az összehajtott talliszával. *Kiss* Rezső, akit már a multkor is méltattunk a Könyves Kálmánnál bemutatott kollekciójáért: bretagnei halászeit állította ki. *Bruck* Miksától, a napokban elhunyt kiváló zsáner és arcképfestő testvéröccsétől az ő szokott, sikerült tájképes utcarészleteit láttuk, amelyek finom hangulataikkal évről-évre figyelmet keltenek a Mücsarnok tárlatain. *Tull* Ödön ismét igen színes vásznait, *Basch* Árpád gondos, miniatürszerű apróságait, *Keményffy* könnyedén és színesen festett interieurjeit, *Kóbor* G. Henrik levegős, artistikus dolgai egyikét állította ki. Végül *Katona* Nándor tájképeit kell megemlítenünk, amelyek egyike, a Fenyőerdő, a kis aranyérmet nyerte.

A zsidó szobrásztehetségek két új névvel szaporodtak. Mindakettő egyszerre mint elsőrangú, kiforrott művész

jelentkezik, akiknek eddigi tudása már biztosíték arra, hogy előre is nagy sikereket jósolhassunk e két valóban kiváló képzettségű szobrásznak. Az egyik *Sámuel* Kornél, a másik botfai *Hüvös* László. Sámuel Kornélnak egy gyönyörűen megmintázott női alakját a művészek általános elismerése kíséri, míg Hüvös László Nagy Kristófot ábrázolja életnagyságu szoborcsoportjával, s miként látható, nem a témájából következtetünk a művész zsidó voltára.

A városligeti fasorban elhelyezkedett *Művészház* ugynevezett „ellenszalonjában” is akadunk tehetséges zsidó festők műveire. Ezek *Ziffer* és *Szigeti*, akik kissé tulságosan divatos beállítású, de azért tehetséget eláruló tájképekkel válnak ki, továbbá *Donáth* József, aki egy Hollandiában festett finom tónusu apróságával, egy a mezőn pihenő női alakjával kelt figyelmet. Itt van még *Pozsonyi* Jenő és *Basch* Andor, akik említést érdemelnek.

A *Nemzeti Szalonban* az előbb említett *Donáth* József két rendkívül artistikus, impressziós hollandi festményével szerepel, amelyek egyike az „Öregasszony” szinte a hollandi mester Josef Israels modorában van festve. *Cserna* Rezső egy érdekes színezetű tájképével, *Góth* Móric, ez az általánosan elismert impresszionista művész, több könnyedén festett színvázlatával, *Kemény* Nándor egy sok festői készséggel készített önarcképével, a nők közül pedig *Rechnitz* Elza egy karakterisztikus, fehér ruhás fiatal leány arcképével tűnnek ki.

Ez volna rövid foglalatja a zsidó művészek legutóbbi tárlati sikereinek. Nem is tüntetünk a zsidó művészek pontos fölsorolásával, többen ki is maradhattak e listából, de a fölsoroltak is tiszteletet érdemelnek.

Lakos Alfréd.

A sátor alatt.

— Peterdi Andor kötete. —

Tompa és fáradt bánatok szomoru utcáin jutott el Peterdi Andor „A sátor alatt” címen most megjelent versekig, amelyek részben már ismert verseit adják. Főképp azokat, amelyekkel az „Egyenlőség” olvasóközönsége találkozott először nyomtatásban. Ezek a költemények tiszták, becsületesek és elolvasandók, mert élmények és titkosan mély szenvedések fel-felbukdácsoló dallamainak egy-egy hullámtörése mindegyik vers — mint amikor folyóparton zivatar után mindenféle tragikus dolgot talál az ember a kimosott parton: egy-egy agyonázott, tört deszkaszálat, csónakrészt, amit szilánkká faragott a pusztító-tisztító zivatar, vagy néhol egy szerencsétlen ember hulláját. Ugy-e, hogy ezek előtt meg-megáll a járó-kelő, lehorgasztott fővel hallgatja a kivetett dolgok tragikus némaságát s aztán belenéz a piszkos, sötét vízbe, amely vészes és mély.

Azt hiszem: sikerült ezzel a hasonlattal a Peterdi Andor életét és egyben a versei megszületésének a szükségyszerűségét helyesen megvilágítanom. Peterdi a magára hagyatott, sötét és tépelődő élet költője, aki egyike azoknak a keveseknek, akiknek jó lelkiismerettel elhiszek mindent, amit sir és amit ír. Nála a zokogás, ha csendes estén írja rimbe, nem az a férfiatlan, ferde és torz szó, amivé a rutinos utánzók és szépekedő, szomorgó költészek súlyesztették. Nála erős és izmos kvalitás a köny, nem bizonyíték, de eredmény és nem sallang, hanem lényeg, jelentős és produktív lényeg, amely éppen ezért

őszinte és szuverén lehet. Mert nem azért sir, hogy észrevegyék, hanem, mert észreveszik: sir.

Fiatal suhanc, aki siralmas-fiatalon Pestre kerül, ahol szegény édesanyját kellene istápolnia, de maga is majd éhenhal, a szó legnapiasabb értelmében. Akit az alacsony életgyűrű összeszorít és minden áron mészáros és péket akar belőle csinálni akkor, amikor ő dacosan és éhségtől összeszorított ajkkal beül egy kávémerés lanyha levegőjébe és ott verset ír az istenről, a sorsról, meg az anyjáról. És megírja, hogy a péntekesti gyertyagyújtás milyen fojtóan és öldöklően éri a gazdátlanul maradt családot; megírja igaz és az átszenvedést jellemző melegséggel, hogy még mindig átok zsidónak lenni, bár „A föld egyszer mindenkit hazavár, ha keresztény, ha zsidó, ha tatár...” Általában Peterdi zsidó-volta adja a verselési talentuma igazi zománcát, sulyát a magyar költészetben: igazi értékét. Szinte egyedül áll ma ebben, amikor a modernség képzett „muzáj”-a folytán alig nyulnak a költők e nagyszerű keleti témákhoz, amelyek így teljesen a Peterdi szűzterrénümát adják. Mikor a dédapjáról meg a keshedt szürke lováról ír, hogy izzik benne a szabbat előestéjének a misztikus hangulata:

„Együtt rémültek, keltek, lepihentek,
A dédapám és az öreg lova,
Egy kis zabért, vagy szénáért a pára,
Nem volt makrancos soha, soha,
Jámboran túrték a szegényes rendet.

És péntek napján mindig gyorsan jártak,
S ha sejtették a leszálló napot,
Sebesen járt a szürke rokkant lába,
Még ha a gyeplő nem is nógatott,
Tudta, hogy utra ugysem kél majd másnap...”

Van ezenkívül még egy észlelésem ezekről a versekről. És ez a falu költészete. Tudjuk, hogy a költők legtöbbször táplálják a muzsájukat ezzel a könnyed orgonavirágos és kidült-bedült cifrázatu témával. Peterdi is ír a falujáról, de úgy, ahogy még soha előtte senki. Az „Árad a Vág” című versében egy oszlopba faragott, egészen kész költői fölajdulást született meg, a falu költészetének egy megkülömböztetett, mély értékű eredménye ez a vers. Nemkülömbben minden figyelemre és elismerésre érdemesek a „Szilárd”, „Vágy”, „Elégia, Szabolcsi Miksáné halálára”, „A fészekből”, „Tavaly” címűek s még egész csomó szép vers. Mindről a legszerényebb dicséretet mondom azzal, hogy végig egyéniek és becsületes melegségűek, mind a Peterdi Andor hangjából és borus lelkéből lelkedzettek és egy mind teljesebbé fejlődő költészet biztos útját jelölik. A fiatal magyar-zsidó poézisnek pedig elsőrangú nyereségei.

A „Sátor alatt” a fiatal Modern Könyvtár kiadásában jelent meg. Gömöri Jenő szerkesztő írta hozzá a költő érdekes és különös életrajzát.

Somlyó Zoltán.

Az Egyenlőség telefonszáma: 95—28.

TÁRCA.

Két filozófus.

— Steinberg. —

Zánvil a „grammatikus“ és Chájim Jóna a „logikus“ — mind a ketten egy kis galíciai városkából szakadtak el. És sok hánykódás és viszontagság után, miután mind a ketten világgá indultak, hogy kenyeret keressenek a családjuknak — összetalálkoztak egy kis besszarabiai városban és tanítóskodásra adták magukat.

Ami a kenyeret illeti, nem kellett a két melamednek gyűlölnie egymást, mert hiszen egyik sem lépett át a másiknak birodalmába. Zánvil tanítványai nem lehettek volna Chájim Jóna tanítványai és viszont Chájim Jóna növendékei nem tanulhattak volna Zánviltól. Hiszen mindegyikük más-más szakmában vált ki.

Ezenkívül Zánvil és Chájim Jóna nem amolyan falatért élő emberek, hogy a kenyérkeresetre építették volna egész létüket. Hiszen mi kell nekik? Étkezni gazdáik asztalánál étkeznek, a feleségeik otthon keresnek mindig annyit, hogy szűken megélhessenek belőle. Felnőtt leányaik férjhezadása amugy is csak a szerencsétől függ; mikor elérkezik a szerencsés óra, majd hazautaznak a lakodalomra. Minden szükségletük egy kis dohány a pipába, de ez sem olyasmi, amivel törődni érdemes volna. Ha az egyiknek elfogy a dohánya, belenyul a másiknak a zsebébe és még engedelmet se kér reá.

Zánvil kitűnik mély tudásával a grammatika terén és ha tanítványokat adnak át neki, csak ennek a kedvéért teszik. Városszerte híresek az ő széles magyarázatai Rási grammatikai tételeire. Minden kifogásra, amelyet a későbbi kommentátorok ellene felhoznak, rázni szokta a fejét és halkan megjegyezni: „No már engedelmet kérek, de az ilyen kifogás csak minden áron való belekapaszkodni akarás“.

Chájim Jóna kiválik a „logika“ tudományában és ha tanítványokat adnak neki, csak Majmonideshez fűzött híres magyarázataiért teszik. Rasinak arra a nehezen érthető megjegyzésére, hogy: „Nála, vele, azaz hozzá“ — ötféle magyarázata van és mind az öt pompásan megfelel a logika szabályainak.

De mindezek a dolgok mellékesek náluk, a tudomány morzsái, amelyek a megélhetéshez kellenek és amelyekből szükség idején hasznát huznak. Főfoglalkozásuk azonban a kabbala.

A chászidok gyanakodnak némileg a két melamedra, habár tulajdonképen mindketten kipróbált chászidok és lángoló hívők. Mégis némi eretnekséget gyanítanak bennük. Az igaz chászidoknak valami titkos érzésük van, amelylyel megszagolják és megérik az emberek lelkének belsejét és csorbáit.

Mindketten egyetértenek abban, hogy nagyon becsülik a letűnt idők csodarabbijait — az isten nyugasztalja lelkeiket — mindketten hiszik, hogy az elmúlt nemzedékek fiai között voltak igazi caddikok — nem olyanok, mint a mai epigonok.

És mikor a „mai epigonok“ kerülnek szóba, mind a ketten biccentenek ajkaikkal, de nem szólják le őket hangosan. Egyszerre elvető mozdulatot tesznek a kezeikkel és sóhajtanak.

De ha a caddikok, akiket a múlt nemzedékek éltek meg, kerültek szóba, mindegyikük bevallja, hogy másik caddikja „szent láng“ „nagy világosság“ volt, csak hogy mindegyikük mást fog fel azokban a caddikokban, mindegyik a maga meggyőződése és elmélete szerint.

És mind a ketten hiszik, hogy a szentség láncza nem

szakadt meg — Isten ments — és még jönni fog egy igazi nagy caddik, a kor valódi caddikja, a jövő nemzedékek caddikja, aki olyan lesz, mint a régiek voltak, sőt még nagyobb azoknál, mert hiszen a kabbala szerint a „szentség“ csak fokozódhatik és nem sülyedhet“. De mindegyikük a maga caddikjára vár, amint őt képzeletében látta.

A halottak feltámadásában hisznek persze mind a ketten, minden kétség nélkül, habár tanítványaik a „nagygyá“ nőtt kis gödölyék“ azt suttoják, hogy mestereik tagadják — Isten mentsen — azt a sarkalatos tételt, sőt némely tanítványuk csakugyan eretnek lett.

A halottak feltámadásában is mindegyikük a maga módja szerint hisz.

Mindig félreállanak valamelyik sarokba, leginkább pedig akkor, amikor a tanház üres és akkor leülnek és belefognak szaggatott beszélgetésükbe.

És néhány perc múlva már nézeteltérés van közöttük — a nézeteltérésből veszekedés támad, míg végre szidalmazni és gyalázni kezdik egymást.

Zánvil azt állítja, hogy a világot Isten a héber nyelvvel teremtette és a teremtés minden titka a grammatika tudományában rejlik.

Chájim Jóna ezzel szemben azt vitatja, hogy a világ alapja egyedül a logika és a teremtés titkait a „logika“ tizenhárom szabálya“ foglalja magában.

Zánvil megokolja a nézetét, hogy az ősi „erőcsatorna“ széttörésének titka szerint, a „felszólító mód“ reáparancsolt a lét „gyökerére“, hogy oszoljon „jelen“ „mult“ és „jövő“ időre és a teremtés főcélja és a caddikok feladata az, hogy ezeket együvé ragozzák és mintegy egysítsék a széttört erőket. És majd jönni fog a caddik, aki különös, finom érzékével megéri a multat és a jövőt egyaránt, ép ahogy a közönséges ember megéri a jelent... és akkor a „szenvető alak“ „cselekvő alakká“ válik, vagyis mindakettő egyetlen „visszaható alakká“ forr össze.

Sőt mi több, ez a caddik a többi embereket is fel-emeli erre a fokra és ez a „feltámadás“ titka... Mert ha az ember látja és érzi a jövőt, akkor örökkévaló! Akkor egy pillanat alatt örök életet él.

Chájim Jóna azonban összeráncolja a homlokát, elfordítja az arcát és mintegy elüzi magától a kezével társa gondolatait. Azután ő kezdi kifejteni a maga nézetét: Az „ősi erőcsatorna“ széttörése“ következtében a tökéletes „egységiesség“, „általános“ és „egyed“-re oszlott és erre céloznak Rabbi Jismael logikai szabályai. A teremtés titka és a caddik feladata, hogy a széteszlott „egyed“-eket visszavezesse forrásukhoz az „általános“-hoz az „összehasonlítás“ és „egybevetés“ titkai szerint. A jövő caddik pedig meg fogja érezni különös finom érzékével az összes egyedeket, hogy a közönséges ember érzi saját magát. És ha valaki sóhajtanival fog a világ másik végén, a caddik azt rögtön meg fogja érezni.

Sőt a többi embereket is erre a fokra emeli a caddik. Az emberek úgy fogják magukat érezni, mint egy nagy „általános“ részei, egy egységes test tagjai, amelyeknek mindegyike érzi a másiknak létét. És ez szerinte a „feltámadás“ titka. Mert ha az „egyed“ érzi az „általánost“ — akkor örökkévalóságot érez, mert hiszen az „általános“ örökkévaló, amint a kabbalisták előtt tudvalevő, az egyed pedig örökkévaló lesz a maga részében.

És mindketten bizonyítják a tételeiket. Zánvil reámutat, hogy a dolog már fejlődőfélben van. Ime az ember feláldozza a márt a holnapért! Sőt lemond a pillanatnyi jólétről, hogy vagyont hagyjon halála után a jövő nemzedéknek. Ez az ember tehát érzi valahogy a jövő szükségét, csak hogy érzése még hibás, csorba...

Chájim Jóna ellenben megerősíti az ő nézetét és

bizonyítja, hogy a dolog már kezd is megvalósulni. Ime egy ember éhséget és szűkséget tűr, hogy jóllakassa a gyermekeit, van aki magasabb fokon áll és ad a magáéból a rokonoknak, városbelijeinek, sőt más városbelieknek, sőt van ember, aki kockára teszi az életét a világ javáért... Tehát ezek már érzik az „általánost”.

És a vita tovább folyik:

— „Mult, jelen, jövő, gyökér, felszólító mód”.

— „Általános, egyed és általános”.

Az egyik mutat helyeket a „Teremtés könyvé”-be, a másik a „Titkos Midrás”-ban.

Addig vitatkoznak, míg végre összevesznek.

Vitatkoznak, összevesznek és elválnak haragban.

Másnap, mikor a Beszhamidrásban találkoznak, nem köszöntik egymást. De ima után ott maradnak mindketten a tanházban, míg mindenki hazamegy. Egy darabig némán néznek egymásra. Azután Zánvil belenyul Chájim Jóna zsebébe, kivesz belőle egy cigarettát, reágyújt és újra elkezdnek beszélgetni és vitatkozni...

REGÉNY.

Zsidók.

(10)

Irta: Szemjon Juskjevics.

Oroszból fordította: Fehér József.

(Folytatás)

— Mindjárt haza megyek, — szólta határozott hangon, szinte mesélve Leának, — csak megvárom, míg mindenki elalszik. Aztán kiállok a kapu elé és végig tekintek az utcán, mely a városba visz...

— Szeretném, volnék az utca, — suttogta Lea.

— A városba, — folytatta Nyeszi és szava szinte átment a mesébe, — ahol éjjel olyan világos van, azt hinné az ember, ég. És nem lát meg senki. És én nézem majd a tüzeket és álmodozok az életről...

— Most már én is itt vagyok, — szólta Slojma, belépve és Nachmanhoz fordult. — Mintha már láttalak volna.

— Igen, a vásárban, ott voltam Chájimmal.

— Ugyhát, te voltál ott Chájimmal, most már emlékszem. Akadt valaki, igaz, nem gazdag, — de olyan, amilyen neked kell. Ül le, majd még beszélgetünk.

Leához ment, megsimogatta fejét és gyöngéden mondta.

— Eredj, feküdj le. Már késő.

— Lefekszem, apám, — felelte alázatosan. — Pedig nem zavarok senkit.

— Hadd maradjon még, — avatkozott be Nyeszi, — ugyanis fekszik az egész Istenáldott nap.

Slojma kiment az első szobába, magával vive a kis lámpát és egy percre rá már vissza is jött letakart tálcával, rajta kenyér.

— Megvacsorálok, — mondta, — ti csak beszélgetsetek. Reggel óta egy falatot sem ettem.

Csend ereszkedett rájuk. Az öreg lassan, tempósan evett. Lea le se vetkőzve, lefeküdt és kereste fektében a helyét, amiben Nyeszi segítette.

— No, én is elmegyek, — szólta felsóhajtva, mikor Lea behuntya szemét, — ha tetszik, ha nem, csak haza kell már menni. Otthon majd lesz az apámtól kapsz. Nyugodalmis jó éjszakát!

Egy pillanatra megállt Nachmann előtt, erősen bele-nézett a szemébe, átment a szobán és eltűnt a sötétben.

— Felséges egy leány, — szólta Nachman eltűnődve.

— Gyönyörű, — felelt Slojma, eltolva a tálcát, — de az csak neki rossz.

— Miért? — csodálkozott Nachman és elpirult.

— A gyönyörűek könnyebben elbuknak. Lám, utban van már Nyeszi is... Még itt van, köztünk jár, beszél, de a lelke már ott kószál, ahol a veszte van. Mint a vízre vetett fa leúszik a víz tetején, úgy elmegy tőlünk ő is. Ez a végzet.

— Hátha még meggondolja, — szólta kételkedve Nachman.

— Az élet erősebb a gondolatoknál, — felelt hidegen Slojma. — Láttad hány ház van a mi utcánkban?

— Milyen ház?

— Milyen? — olyan piros lámpás, világos ablaku, muzsikás. Azok gondolnak őrre. Tudod te, ami leányaink közül hány van azokban? Fele. Hol szedi fel a város az utcáknak a lányokat? Itt nálunk, csak nálunk. Ne is próbálj feleselni. Hatvan éves vagyok, tudom, mi a nyomoruság.

Belemélyedt gondolataiba és úgy ült, ült sokáig. Lea aludt. Nachman megrettenve nézett az öregre, valami belső nyugtalanság ragadta meg a lelkét, mitől a lélekzete is elakadt. Időnkint szeretett volna felállni és elkiáltani magát:

— Miért fog itt engem? beszéljen velem a magam dolgaról és aztán eresszen Isten hírével.

— Hagyjuk őket, — szólta Slojma, magához térve tünődéséből. — Beszéljünk te rólad. Ott hagytad a szolgálatot...

— Hogy megmondjam az igazat, — szólta izgatottan Nachman, szinte csak az első szóra várva, — szinte sajnálom, hogy ide jöttem. Mi mindent nem hallottam most két óra alatt? ... Lám, maga azt mondta: nyomoruságnak nem szabad lenni. Mit kell hát tenni? kérdelem. Egyszerű munkás voltam, — gyerekkoromban, igaz, tanultam is, — mégis csak munkás voltam. Így parancsolta az élet. Aztán úgy fordult, szolgálatba álltam, — de ott se győztem sokáig. Szolgálni kell, gondoltam, az élet úgy is mindenütt egyforma; nem használt. Emberek voltak körülöttem, akik kinlódtak. Gondolj a szolgálatodra, mondtam magamban, csak a szolgálatodra, de ahelyett az emberekre gondoltam és megrémítettek, mintha megölve a szobámban feküdtek volna. Azt is ott hagytam...

Hévvél beszélt, megrendítette a nyomor, melyet itt talált. Eleven volt most előtte az az egész élet, melyet a hároméves szolgálatban leélt. Mint egy fölösleges terhet, mely a földre lehuzza reményeit, kivetette magából a rengeteg nagy udvaron töltött idő minden emlékét — azokkal az erőtlennel, nyomorék emberekkel — munkásokkal és kifestette a képeket a szabad életről szőtt álmaival. Megrajzolta gyönyörűnek, ragyogónak, egészséges ifjakkal, egészséges öregekkel, akik mértékkel dolgoznak. És édes volt, jó ízű minden kis falatka kenyér. Szabadnak látta az életet, elnyomás, megalázás nélkül, az erők cselekvésszomjából fakadt, melyek kényükre működtek, — és minden fényes volt, gyönyörű... Slojma hallgatta, és a szemében tűz égett. Mintha sokadalom állt volna előtte és az ő szavát lesné. Megváltozott lélekzésének ritmusa is. Jövendő örömek sejtései szállották meg, lefogták és kioltották öntudatát. Ragyogó alakok állottak a lelkében, hatalmasak, érzékelhetők, szinte kézzel megfoghatók, készen rá, hogy kilépnek a valóságba.

— Gyerünk ki innen, Nachman, — szólta aztán felindulva, — az igazság itt megvakul. Majd aztán látsz.

Kézen fogta és mindketten kimentek. Az öreg gyorsan, szinte lázasan szaladt.

— Majd látsz, — mormolta, — majd látsz. Ime a nyomoruság országa...

(Folyt. köv.)